

SLOVAKIA CATCHING-UP REGIONS

SUMÁRNA SPRÁVA

SLOVAKIA CATCHING-UP REGIONS

SUMÁRNA SPRÁVA

© 2019 International Bank for Reconstruction
and Development / The World Bank
1818 H Street NW
Washington DC 20433
Telephone: 202-473-1000
Internet: www.worldbank.org

This work is a product of the staff of The World Bank with external contributions. The findings, interpretations, and conclusions expressed in this work do not necessarily reflect the views of The World Bank, its Board of Executive Directors, or the governments they represent.

The World Bank does not guarantee the accuracy of the data included in this work. The boundaries, colors, denominations, and other information shown on any map in this work do not imply any judgment on the part of The World Bank concerning the legal status of any territory or the endorsement or acceptance of such boundaries.

Rights and Permissions

The material in this work is subject to copyright. Because The World Bank encourages dissemination of its knowledge, this work may be reproduced, in whole or in part, for noncommercial purposes as long as full attribution to this work is given.

Any queries on rights and licenses, including subsidiary rights, should be addressed to World Bank Publications, The World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA;
fax: 202-522-2625;
e-mail: pubrights@worldbank.org.

OBSAH

Podakovanie	5
Skratky	7
SÚHRNNÁ SPRÁVA O INICIATÍVE NA PODPORU ROZVOJA DOBIEHAJÚCICH REGIÓNOV: SLOVENSKÁ REPUBLIKA	9
Východiská	10
Prečo sme vybrali Slovenskú republiku a Prešovský kraj?	11
Prečo bola na poskytnutie technickej pomoci vybratá Svetová banka?	14
Rozsah práce a implementácia iniciatívy	14
Kľúčové faktory a výzvy implementácie	16
Ďalšie kroky	17
PREHĽAD VÝSLEDKOV INICIATÍVY	19
AKTIVITA 1 ZLEPŠOVANIE STREDNÉHO ODBORNÉHO VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY: ZOSÚLAĐOVANIE SÚČASNEJ PONUKY ŠTUDIJNÝCH ODBOROV NA SOŠ S POTREBAMI PRACOVNÉHO TRHU V PREŠOVSKOM KRAJI	21
Prečo?	22
Ako?	22
Čo?	23
Zistenia o efektívnejšom reagovaní na potreby trhu práce	27
AKTIVITA 2 ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOSŤ VEREJNÝCH BUDOV V PREŠOVSKOM KRAJI	29
Prečo?	30
Ako?	30
Čo?	31
Hlavné ponaučenia z výsledkov energetického modelovania	33
AKTIVITA 3 ZLEPŠENIE RIADENIA REGIÓNU A MIEST V PREŠOVSKOM KRAJI	37
3.1. VYTVORENIE REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY PRIESTOROVÝCH A OTVORENÝCH INFORMÁCIÍ V PREŠOVSKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI	39
Prehľad výsledkov	40
Prečo?	41
Ako?	41
Čo?	42
Pohľad do budúcnosti	43

3.2. PODPORA ROZVOJA ENDOGÉNNEHO POTENCIÁLU PREŠOVSKÉHO KRAJA V OBLASTI CESTOVNÉHO RUCHU A REGIONÁLNEHO ROZVOJA	45
Prehľad výsledkov	46
Prečo?	47
Ako?	47
Ponaučenia	48
Referencie	51

ZOZNAM OBRÁZKOV

OBR. 1 Rozdiely v regionálnom HDP na obyvateľa v rámci členských štátov EÚ v roku 2017, v štandarde kúpnej sily, EU-28 = 100	10
OBR. 2 Vybrané ukazovatele pre Prešovský kraj, ostatné kraje a Slovenskú republiku ako celok	12
OBR. 3 Čerpanie prostriedkov z EŠIF členskými štátmi, percento plánovaného čerpania	13
OBR. 4 Jednotlivé učebné odbory – špecifická analýza využitia	25
OBR. 5 Analýza trendov v prihlasovaní študentov na učebné odbory podľa subregiónov / odvetvových skupín	25
OBR. 6 Súhrnná tabuľka investícií pre všetky SOŠ v PSK	26
OBR. 7 Individuálna tabuľka investícií pre MSP SOŠ Medzilaborce	26
OBR. 8 Typy zariadení PSK, podiel	32
OBR. 9 Domovská stránka geoportálu Prešovského kraja	40

ZOZNAM TABULIEK

TAB. 1 Prehľad zasadnutí riadiaceho výboru	15
TAB. 2 Charakteristika verejných budov v Prešovskom kraji	32
TAB. 3 Výsledky z energetického modelovania	34
TAB. 4 Možnosti financovania energetickej efektívnosti vo verejných budovách PSK na základe doby návratnosti	35

POĎAKOVANIE

Túto správu pripravil hlavný tím zložený z Paula Krissa, Grzegorza Wolszczaka, Vladimíra Benča, Shahrama Paksimu, Janiny Franco, Pierra A.G. Chrzanowského a Guida Licciardiho.

Tím by chcel poďakovať všetkým štyrom tímom Svetovej banky za ich príspevky do správy, ako aj za náročnú prácu vykonanú počas implementácie iniciatívy, konkrétne:

- VET tímu pre stredné odborné vzdelávanie a prípravu: Shahramovi Paksimovi, Štefanovi Chudobovi, Andrei Hagovskej, Helene Virčíkovej, Judovi Shearerovi, Martine Hagovskej a Anahite Hosseini Matin;
- EE tímu energetickej efektívnosti: Janine Franco, Anandovi Subbiahovi, Milanovi Mackovi a Františkovi Vranayovi;
- GIS tímu pre geoinfraštruktúru priestorových informácií: Pierrovi A.G. Chrzanovskému, Jeanovi Pommierovi a Florentovi Gravinovi;
- Tímu pre cestovný ruch a regionálny rozvoj: Guidovi Licciardimu, Jordanke Tomkovej, Ludmile Novackej, Scottovi Waynemu, Josephovi A. Gadekovi a Anahite Saymidinovej.

Tím by chcel poďakovať Arupovi Banerjimu, Carlosovi Pineruovi, Davidovi Sislenovi, Sameerovi Shuklovi, Marcelu Ionescu-Heroiuovi a Fabriziovi Zarconemu za rady a poradenstvo v rámci realizácie iniciatívy a vypracovania tejto správy a Agnieszke Boratyńskiej, Barbare Marii Skwarczynskej, Nikolinke B. Ivanovej, Vessele Radeve Stamboliyskej, Piotrovi Ruczyńskemu a Marcinovi S. Milewskemu za vynikajúcu podporu. Osobitné poďakovanie patrí Dmitrijovi Sivaevovi, ktorý vypracoval podkladovú štúdiu zameranú na makroekonomickú, regionálnu rozvojovú dynamiku a výzvy v Slovenskej republike a v Prešovskom kraji.

Tím by chcel rovnako poďakovať komisárke Corine Crețuovej za iniciovanie iniciatívy na podporu dobiehajúcich regiónov, podpredsedi vlády SR pre investície a informatizáciu Richardovi Rašimu a predsedovi Prešovského samosprávneho kraja Milanovi Majerskému za ich neoceniteľnú podporu, ako aj tímu Európskej komisie za vynikajúcu angažovanosť a podporu, najmä Erichovi Unterwurzacherovi, Andreasovi von Buschovi, Bianke Valkovičovej, Eve Wenigovej a Kamile Trojanovej.

Tím je tiež zaviazaný všetkým našim kolegom za poskytnutú podporu a vynikajúcu spoluprácu v celom regióne a ich nadšenie pre rozvoj Prešovského kraja a jeho inštitúcií, najmä:

- Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu: Denise Žilákovej, Ladislavovi Šimkovi, Eve Zelizňákovej, Márii Neuwirthovej a Edite Antoniakovej.
- Úradu Prešovského samosprávneho kraja: Jozefovi Cvoligovi, Igorovi Wzošovi, Rudolfovi Bauerovi, Antonovi Marcinčinovi, Róbertovi Neupauerovi, Mariánovi Cipárovi, Marekovi Cimbalovi, Petrovi Hamrákovi, Dagmar Olekšákovej, Dáši Jeleňovej, Monike Štoffovej, Márii Biľovej, Milanovi Darákovi, Zuzane Salokyovej, Vladimírovi Greššovi, Bibiáne Miščíkovej, Kataríne Imríchovej, Jánovi Furmanovi, Jurajovi Kredátusovi, Miroslavovi Vaškovi, Lenke Holubovej, Mariánovi Damankošovi, Ivete Tarabčákovej, Miloslavovi Michalkovi, Márii Barvirčákovej, Nicole Removčíkovej, Slavomírovi Flaškovi, Kamilovi Štoffovi, Helene Miščíkovej, Pavlovi Hricovi, Štefánii Migašovej, Marekovi Hudákovi, Štefanovi Kocovi, Matúšovi Kipikašovi, Simone Szabóovej, Jakubovi Kovárovi, Kristiánovi Rychvalskému, Michalovi Krupovi, Petrovi Javorskému, Martinovi Janoškovi a mnohým ďalším.

- Ďalším kľúčovým partnerom v implementácii: mestu Prešov, zastúpenému primátorkou Andreou Turčanovou a jej tímu; Prešovskej univerzite zastúpenej Petrom Kónyom, René Matlovičom a Alexandrom Mušinkom; tímu Správy ciest PSK, zastúpenému Marcelom Horváthom a Vladimírom Nedelkom; Jánovi Ilkovičovi a jeho tímu z ENECO, s r.o.; Marcelovi Laukovi, Energy Center Bratislava; 34 starostom a ich spolupracovníkom z okresu Snina, so špeciálnym poďakovaním primátorky Sniny Daniele Galandovej, starostovi Uliča Jánovi Holinkovi, starostovi obce Zboj Ladislavovi Ladamirjakovi, a starostke obce Ubľa Nadežde Sirkovej; Michalovi Lukšovi, zástupcovi splnomocnenca vlády na podporu rozvoja najmenej rozvinutých okresov Slovenskej republiky v okrese Snina; riaditeľovi Národného parku Poloniny Máriovi Perinajovi; riaditeľovi LPM Ulič, š.p. Petrovi Šiškov; Otovi Hudecovi z Technickej univerzity Košice; odborníkom na GIS/IT z Ministerstva životného prostredia Martinovi Tuchyňovi and Petrovi Pastorekovi; Petrovi Hanečákovi z OpenData.sk; riaditeľom a ich spolupracovníkom zo 73 soš v Prešovskom samosprávnom kraji; zástupcom 52 podnikov, ktorí sa zúčastnili zamestnávateľského prieskumu o potrebách pracovného trhu a mnohým ďalším.

Tím tiež ďakuje nasledujúcim inštitúciám za ich aktívnu účasť v iniciatíve pre podporu dobiehajúcich regiónov: Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky; Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky; Ministerstvu životného prostredia Slovenskej republiky; Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky; Ministerstvu dopravy a výstavby Slovenskej republiky; Ministerstvu hospodárstva Slovenskej republiky; Ministerstvu financií Slovenskej republiky; Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky; Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu, Slovenskej inovačnej a energetickej agentúre (SIEA), Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania (šIOV) a ďalším.

Táto správa bola pripravená v máji 2019.

SKRATKY

CBC	Cezhraničná spolupráca	IS	Informačný systém
CEE	Krajiny strednej a východnej Európy	ISCO	Medzinárodná štandardná klasifikácia profesií
CURI	Iniciatíva na podporu dobiehajúcich regiónov	IT	Informačné technológie
DG REGIO	Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku	MRK	Marginalizované rómske komunity
OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu	NP	Národný park
EK	Európska komisia	NUTS	Nomenklatúry teritoriálnych štatistických jednotiek, NUTS regióny
EE	Energetická efektívnosť	OP	Operačný program
EMS	Systém energetického manažmentu	OMI	Odbor majetku a investícií
EPC	EPC kontrakt, zmluva o energetickej efektívnosti	PSK	Prešovský samosprávny kraj
EFRD	Európsky fond regionálneho rozvoja	PPS	Štandardy kúpnej sily
ESF	Európsky sociálny fond	R&D	Veda a výskum
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	RSDI	Regionálna infraštruktúra priestorových informácií
EÚ	Európska únia	MSP	Malé a stredné podniky
PZI	Priame zahraničné investície	SR	Slovenská republika
HDP	Hrubý domáci produkt	TAIEX	Technická pomoc a výmena informácií, nástroj Európskej komisie
GIS	Geografický informačný systém	TIK	Turistická informačná kancelária
HND	Hrubý národný dôchodok	V4	Krajiny Visegrádskej štvorky (Česká republika, Maďarsko, Slovenská republika, Poľsko)
HRP	Hrubý regionálny produkt	VET	Stredné odborné vzdelávanie a príprava
HPH	Hrubá pridaná hodnota	WB	Svetová banka
IKT	Informačné a komunikačné technológie		
IROP	Integrovaný regionálny operačný program		

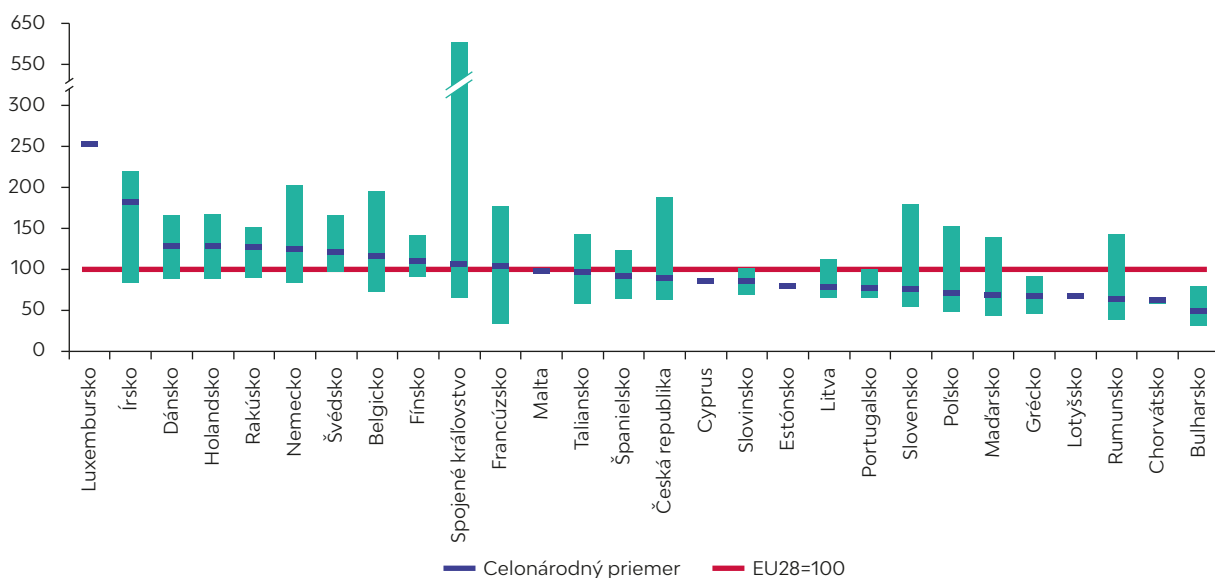
**SÚHRNNÁ SPRÁVA
O INICIATÍVE
NA PODPORU ROZVOJA
DOBIEHAJÚCICH REGIÓNOV:
SLOVENSKÁ REPUBLIKA**

VÝCHODISKÁ

Cieľom politiky súdržnosti Európskej únie (EÚ) je zúžiť medzery v rozvoji a znížiť rozdiely medzi členskými krajinami a regiónmi. V tomto rozsahu bolo na programové obdobie 2014–2020 vyčlenených približne 461 miliárd EUR¹ z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) na pomoc regiónom EÚ, aby sa stali konkurencieschopnejšími. Nie všetky regióny EÚ však boli schopné v plnej miere využiť výhody rastu EÚ v dôsledku hospodárskej krízy v rokoch 2008/2009 a mnohých štrukturálnych problémov.

Hoci rozloha 49 035 km² a počet obyvateľov 5,4 milióna robí zo Slovenska malú krajinu, Slovenská republika je jednou z krajín s najvyššou regionálnou disparitou v EÚ (pozri Obrázok 1). Bratislavský kraj, meraný hrubým domácim produktom (HDP) na obyvateľa, bol v roku 2017 ôsmym najbohatším regiónom EÚ. Na druhej strane, východné Slovensko (nomenklatúra územných štatistických jednotiek NUTS 2), ktoré pozostáva z Košického a Prešovského kraja (úroveň NUTS 3), patrí k najchudobnejším regiónom EÚ a dosahuje len 54% regionálneho HDP EÚ na obyvateľa². Rýchly ekonomický rast Slovenskej republiky za posledných dvadsať rokov sa však nepreniesol z Bratislavy do Prešovského kraja a ďalších odľahlých regiónov.

OBR. 1 Rozdiely v regionálnom HDP na obyvateľa v rámci členských štátov EÚ v roku 2017, v štandarde kúpnej sily, EU-28 = 100

Zdroj: Eurostat (2019).

Na tento účel Corina Crețuová, komisárka pre regionálnu politiku, spolu s pracovnou skupinou pre lepšiu implementáciu iniciovali Iniciatívu na podporu dobiehajúcich regiónov (CURI) s cieľom identifikovať obmedzenia rastu v menej rozvinutých regiónoch a poskytovať cieľnú pomoc a programy na podporu rastu. Podpora rozvoja dobiehajúcich regiónov sa teda ponúka širokému spektru zainteresovaných strán (regionálne a miestne správy, vzdelávacie inštitúcie, inštitúcie na podporu podnikania, malé a stredné podniky, podnikatelia, investori, mimovládne organizácie a medzinárodné finančné inštitúcie). Jej cieľom je maximalizovať vplyv regionálnych investícií.

V rámci EÚ boli definované dva typy dobiehajúcich regiónov³:

- Regióny s nízkym rastom, ktoré pokrývajú menej rozvinuté regióny a regióny v tranzícii, ktoré v rokoch 2000 až 2013 nekonvergovali s priemerom EÚ, v členských štátoch s HDP na obyvateľa (PPS) pod priemerom EÚ v roku 2013. Sem patria takmer všetky menej rozvinuté regióny a regióny v tranzícii v Grécku, Taliansku, Španielsku a Portugalsku;
- Regióny s nízkymi príjmami, pokrývajúce všetky regióny s HDP na obyvateľa (PPS) pod úrovňou 50% priemeru EÚ v roku 2013. Táto skupina zahŕňa menej rozvinuté regióny Bulharska, Maďarska, Poľska, Rumunska a tiež napríklad Prešovského kraja v Slovenskej republike.

Poľsko a Rumunsko boli prvými pilotnými krajinami, ktoré sa do tejto iniciatívy zapojili a v Poľsku sa táto iniciatíva uskutočňuje so Svetovou bankou ako partnerom. Pozitívne výsledky práce uskutočnenej v prvej fáze Iniciatívy poľských dobiehajúcich regiónov (2016–2018) podnietili rozšírenie spolupráce v Poľsku a okrem toho sa v Slovenskej republike začala podobná aktivita so Svetovou bankou. Svetová banka vo svojej práci na celom svete využíva prístup „dobiehajúcich regiónov“.

Po Poľsku a Rumunsku začala Slovenská republika v januári 2018 s Prešovským samosprávnym krajom Iniciatívu na podporu dobiehajúcich regiónov. Partnermi realizujúcimi CURI v Slovenskej republike sú: Európska komisia / Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku, Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu, Úrad Prešovského samosprávneho kraja a Svetová banka. Iniciatíva poskytuje podporu pre Prešovský samosprávny kraj na mieru, s dôrazom na zvýšenie vplyvu investícií EÚ v regióne. Svetová banka bola požiadaná, aby pomohla koordinovať tieto činnosti, a v máji 2018 bola podpísaná dohoda medzi Európskou úniou / Generálnym riaditeľstvom pre regionálnu a mestskú politiku (EK / DG REGIO) a Svetovou bankou.

Aktivity v rámci CURI—iniciatívy na podporu dobiehajúcich regiónov sa v Prešovskom kraji zameriavajú na:

Aktivita 1: Zlepšovanie stredného odborného vzdelávania a prípravy.

Aktivita 2: Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov v PSK.

Aktivita 3: Zlepšenie riadenia regiónu a miest v Prešovskom kraji:

- Vytvorenie regionálnej infraštruktúry priestorových a otvorených informácií v PSK;
- Podpora endogénneho potenciálu PSK pre rozvoj cestovného ruchu a regionálny rozvoj.

PREČO SME VYBRALI SLOVENSKÚ REPUBLIKU A PREŠOVSKÝ KRAJ?

Voľba zamerať sa na Slovenskú republiku a Prešovský kraj bola dosť účelná: boli to rozsiahle rozvojové výzvy, ktorým čelia, a tiež vďaka pozoruhodnému príbehu ich rozvoja, ako aj kvôli určitým problémom spojeným s využívaním európskych štrukturálnych a investičných fondov. Slovenská ekonomika odštartovala významný hospodársky rast na začiatku 90. rokov a pokračovala v raste do nového tisícročia. Slovenská republika vstúpila do EÚ v roku 2004 a v roku 2005 sa podľa metódy Atlasu Svetovej banky na hrubý národný dôchodok na obyvateľa oficiálne stala krajinou s vysokými príjmami. Slovenská republika je tak jednou z mála krajín, ktorým sa podarilo prekonať „pascu stredného príjmu“ v posledných desaťročiach a je jednou z mála krajín, ktoré túto tranzíciu zvládli dobre.

Slovenská republika patrí v posledných rokoch medzi najrýchlejšie rastúce ekonomiky Európskej únie. Za púhe dve desaťročia (1995–2015) priemerný rast HDP vo výške 3,9% zvýšil Slovenskej republike HDP na obyvateľa zo 40% priemeru EÚ-15 na 70%. Táto impozantná konvergencia bola podporená priamymi zahraničnými investíciami, z ktorých väčšina smerovala do výroby automobilov a elektroniky. Aj keď tento rast pomohol zlepšiť blahobyt obyvateľstva, nebol inkluzívny, zhoršil sociálne rozdiely a odhalil štrukturálne problémy. Slovenská republika zároveň ilustruje rozdiel

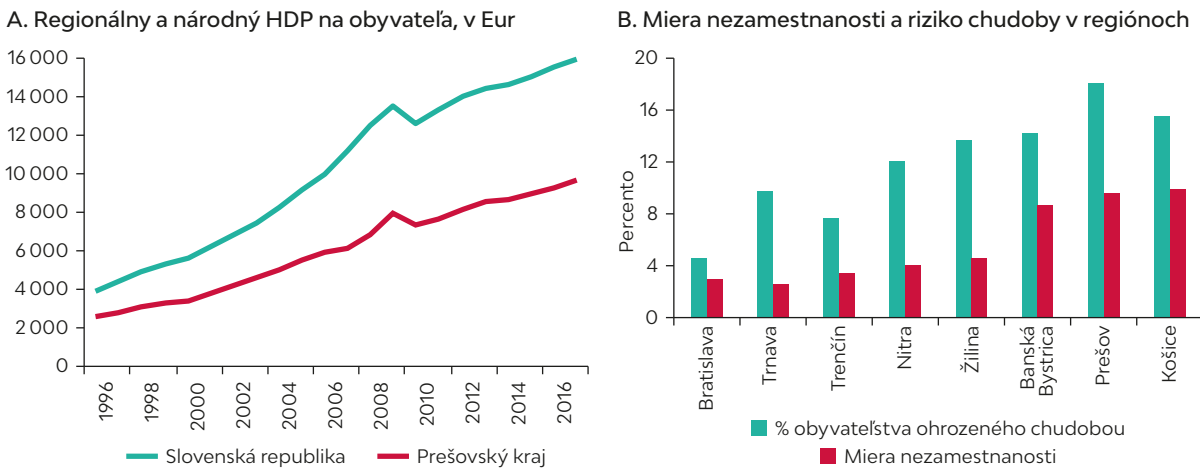
medzi národnou konvergenciou a subnárodnou divergenciou. Bratislavský kraj má viac ako dvojnásobný HDP na obyvateľa v porovnaní s Trnavským krajom, čo je druhý najrozvinutejší región v Slovenskej republike, a viac ako štvornásobný v porovnaní s Prešovským krajom. V posledných rokoch sa tieto medzery rýchlo rozširovali. V skutočnosti za posledných 20 rokov nedošlo k žiadnemu náznaku regionálnej konvergenie smerom k národnému HDP na obyvateľa.

V posledných rokoch sa na základe poklesu tempa konvergenie k priemeru EÚ zdá, že Slovenská republika potrebuje nový rastový impulz, ktorý bude pravdepodobne musieť prísť z miesta mimo hlavného mesta. Pomalší rast, mierny prílev priamych zahraničných investícií a rastúce mzdy naznačujú, že Slovenská republika nemôže očakávať, že rovnaký rastový model bude fungovať aj v budúcnosti. Na vytvorenie nových príležitostí rastu je potrebné riešiť hlavné štrukturálne problémy, čo nebude možné bez uvoľnenia hospodárskeho potenciálu odľahlých regiónov a ich obyvateľov.

Vzhľadom na výsledky Prešovského kraja existuje niekoľko dôvodov, prečo jeho ekonomike chýba dynamika. Neúplná priemyselná transformácia miestneho hospodárstva, ktorá si vyžaduje nové obchodovateľné špecializácie a zmeny v podnikateľskom prostredí, slabý inovačný ekosystém, nízka kvalita riadenia vecí verejných a slabá, respektíve minimálna schopnosť absorbovať finančné prostriedky z EÚ, chýbajúce zručnosti pracovnej sily, ako aj vystaňovanie a deurbanizácia—to sú všetky kľúčové prekážky rýchlejšieho hospodárskeho rastu v regióne.

Problémy sociálneho rozvoja v regióne môžu byť väčšinou spojené s ťažkosťami pri integrácii rómskeho obyvateľstva. Zatiaľ, čo priepasť medzi ekonomikou Prešovského kraja a ostatných mimo-bratislavských regiónov v Slovenskej republike nie je taká veľká, z pohľadu sociálnych ukazovateľov, región zaostáva. Nezamestnanosť je druhá najvyššia v krajine a viac ako polovica týchto nezamestnaných je nezamestnaná viac ako rok. Chudoba je reálnym rizikom pre 18% obyvateľstva, viac ako kdekoľvek inde v krajine. Tieto výsledky sú spojené so slabou integráciou Rómov, keďže Prešovský kraj má druhú najväčšiu rómsku populáciu v Slovenskej republike a Rómovia sú tu geograficky koncentrovanejší ako v ostatných regiónoch Slovenska. Integrácia Rómov je komplikovaná. Hoci sa v tejto oblasti už veľa urobilo, pokrok si bude vyžadovať odhodlané dlhodobé úsilie a nové inovatívne prístupy.

OBR. 2 Vybrané ukazovatele pre Prešovský kraj, ostatné kraje a Slovenskú republiku ako celok

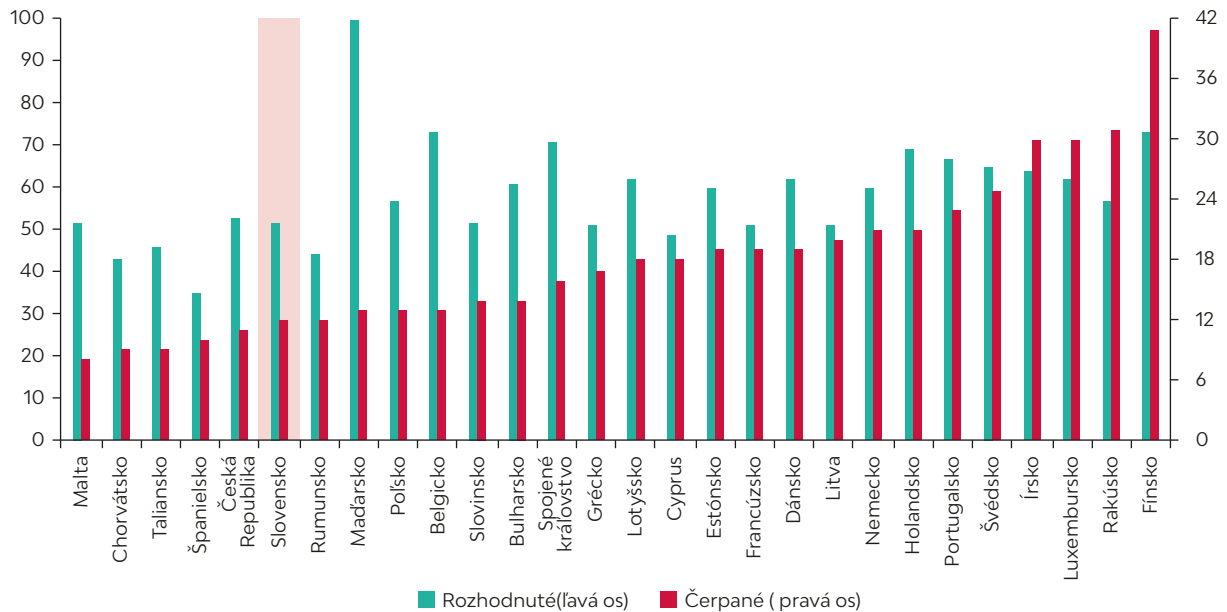

Zdroj: Údaje zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, 2018.

Pokiaľ ide o čerpanie finančných prostriedkov EÚ, Slovenská republika a Prešovský kraj nedosahujú veľmi dobré výsledky. Slovenská republika je od svojho vstupu do EÚ v roku 2004 jedným z hlavných príjemcov politiky súdržnosti EÚ. Slovenská republika môže čerpať prostriedky z EŠIF vo veľkých objemoch (alokácia vo výške 15,3 mld. EUR), je tretia poradí krajín EÚ-28, čo sa týka intenzity pomoci (alokácia EŠIF/počet obyvateľov) v priemere 2 829 EUR na osobu v období 2014–2020. Priemer EÚ-28 je 896 EUR a najvyšší (3 389 EUR) je v Estónsku, po ktorom nasleduje Litva. Alokácia EŠIF predstavuje približne 70% verejných investícií v Slovenskej republike⁴.

Pri diskusii o možnej iniciatíve v oblasti podpory konvergenencie regiónov v Slovenskej republike ku koncu roka 2017, bolo čerpanie prostriedkov z fondov EŠIF v Slovenskej republike pomerne nízke, len 12% z alokovaných prostriedkov EŠIF. Len päť iných členských štátov EÚ čerpalo menej. Najvyššie čerpanie EŠIF malo Fínsko (41% z celkovej alokácie), Rakúsko (31%) a Írsko a Luxembursko (obe krajiny 30%). Na druhom konci poradia čerpala najmenej Malta (8%), Chorvátsko a Taliansko (obe 9%). Celková absorpcia pridelených EŠIF na obdobie 2014–2020 v Slovenskej republike je zatiaľ veľmi malá. K 30. júnu 2018, keď sa začala implementácia slovenského CUR1, Slovenská republika využila z EŠIF 2,14 mld. EUR, čo predstavuje 13,82% z celkových pridelených prostriedkov.

OBR. 3 Čerpanie prostriedkov z EŠIF členskými štátmi, percento plánovaného čerpania

Zdroj: Údaje z EK – EŠIF Open Data Portal <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (2018, dáta aktualizované 9. augusta 2018).

Prešovský kraj patrí medzi hlavných príjemcov finančných prostriedkov EÚ v Slovenskej republike, avšak nie je veľmi efektívny pri absorbovaní finančnej pomoci. V programovom období 2007–2013 sa región umiestnil na treťom mieste v celkovom objeme vyplatených finančných prostriedkov EÚ. Získal 14,5% celonárodného objemu prostriedkov, v závese za Žilinským krajom (stredné Slovensko) a Trenčianskym krajom (západné Slovensko). Tento podiel bol dokonca nižší ako v predchádzajúcom programovom období (16,1% v rokoch 2004–2006). Vzhľadom na svoju veľkosť a stav konvergenencie mohol región absorbovať podstatne viac finančných prostriedkov. Najväčší počet žiadostí o nenávratný finančný príspevok v druhom najväčšom objeme finančných prostriedkov spomedzi slovenských regiónov pochádzal z inštitúcií v Prešovskom kraji. Prešovský kraj bol však druhým najhorším regiónom pri zakontrahovaných projektoch v porovnaní s pôvodnými návrhmi a bol pod celonárodným priemerom pri využívaní finančných prostriedkov, ktoré dostal. Ak sa nezmení súčasná situácia, prvotné údaje za programové obdobie 2014–2020 naznačujú, že Prešov bude z týchto prostriedkov naďalej benefitovať menej ako jeho susedia. Pre zefektívnenie čerpania finančných prostriedkov z EÚ bude musieť Prešovský kraj posilniť schopnosti svojich regionálnych a miestnych samospráv, ako aj ďalších verejných inštitúcií.

Počas programového obdobia 2014–2020 došlo k posunu zamerania priorít od oblasti infraštruktúry k riešeniu systémových aspektov konkurencieschopnosti, inovácií a podnikania. Tento presun potvrdzuje, že hoci je dôležité konsolidovať dosiahnutý pokrok, je rovnako dôležité zabezpečiť, aby politika súdržnosti dosiahla lepší účinok a efekt ako v iných členských krajinách EÚ (napríklad v Grécku, Portugalsku, Španielsku a Taliansku). Tieto krajiny výrazne investovali do infraštruktúry, ale výrazne nezlepšili kvalitu svojich ľudských zdrojov a podnikateľského prostredia. Cieľom zmeny politiky je tiež identifikovať spôsoby, akými by Slovenská republika mohla čoskoro konkurovať najvýkonnejším ekonomikám na svete. V porovnaní s obdobím 2007–2013 sa nové programové obdobie viac zameriava na pomoc zraniteľným skupinám v ich prístupe na trh práce.

Niekoľko operačných programov podporuje nielen vytváranie pracovných miest, ale venuje osobitnú pozornosť aj zamestnanosti mladých, nízkokvalifikovaných a dlhodobo nezamestnaných, vrátane rómskej komunity.

Vláda SR a Európska komisia sa zaujímali najmä o spôsob, ako zlepšiť výsledky dobiehajúcich regiónov, identifikovať spôsoby, ako podnietiť rast a inovácie ich ekonomík a zlepšiť efektívnosť čerpania EÚ fondov na národnej úrovni ako aj na regionálnej úrovni. Následne sa v januári 2018 v Slovenskej republike oficiálne spustila Iniciatíva na podporu dobiehajúcich regiónov spolu s Prešovským samosprávnym krajom.

PREČO BOLA NA POSKYTNUTIE TECHNICKEJ POMOCI VYBRATÁ SVETOVÁ BANKA?

Európska komisia a Svetová banka zdieľajú dlhoročné partnerstvo pre rozvoj, počnúc spoločným financovaním projektov infraštruktúry až po poskytovanie technickej pomoci Svetovou bankou krajinám EÚ a štátom mimo EÚ. Európska komisia považovala Svetovú banku za schopnú priniesť svoju technickú a operačnú expertízu, ako aj jej silu spájať a zohrať úlohu čestného sprostredkovateľa pri riešení niektorých obmedzení, s ktorými zápasia dobiehajúce regióny. Predpokladalo sa, že spojením svojich operatívnych skúseností s globálnymi poznatkami by Svetová banka dokázala podporiť dosiahnutie strategických výsledkov rozvoja, a pomohla reagovať na kľúčové rozvojové výzvy.

Na druhej strane, Svetová banka vníma Európsku komisiu nielen ako partnera pre strategický rozvoj, ale aj ako neoceniteľný zdroj poznatkov o správnom nastavení rozvojových riešení. EK je pravdepodobne jednou z najefektívnejších rozvojových inštitúcií na svete a je do veľkej miery zodpovedná za pomoc niekoľkým členským krajinám EÚ pri prekonávaní „pasce stredného príjmu“, a na ceste k vysokopríjmovej ekonomike. To je prípad krajín, ktoré pristúpili k EÚ v roku 2004, vrátane Slovenskej republiky. To je jeden z dôvodov, prečo Svetová banka označila EÚ za „konvergenčný motor“⁵. Svetová banka sa snaží poučiť sa z relevantných a použiteľných skúseností z aktív s Európskou komisiou a využiť ich aj pre ostatné krajiny, ktoré sú jej klientmi.

Štyri tímy, ktoré spolupracovali v rámci iniciatívy na podporu dobiehajúcich regiónov na Slovensku, zmobilizovali medzinárodných i lokálnych expertov, aby primerane reagovali na rôznorodosť a komplexnosť problémov, ktoré sa majú riešiť v Prešovskom kraji. Zriadil sa kľúčový koordinačný tím, ktorý zahŕňa zamestnancov v pobočkách banky v Paríži, Varšave a Sofii, ako aj malý miestny koordinačný tím v Prešove (keďže banka v súčasnosti nemá kanceláriu v Slovenskej republike), aby bola zabezpečená efektívna komunikácia medzi tímami na mieste, s regionálnymi a národnými zainteresovanými stranami, vedením projektu a tímom Európskej komisie.

ROZSAH PRÁCE A IMPLEMENTÁCIA INICIATÍVY

Pre prvú fázu Iniciatívy na podporu dobiehajúcich regiónov v Slovenskej republike boli aktivity vybrané na základe akčného plánu pripraveného Prešovským samosprávnym krajom, ktorý bol zameraný na veľké témy identifikované v Správe o Slovenskej republike za rok 2018 a v Špecifických odporúčaniach pre Slovenskú republiku⁶, konkrétne: zlepšiť kvalitu vzdelávania, zvýšiť energetickú efektívnosť, zlepšiť pracovné príležitosti a znížiť počet ľudí žijúcich v chudobe alebo sociálnom vylúčení.

Prešovský samosprávny kraj sa angažoval hneď od začiatku, aby určil, na aké konkrétne opatrenia sa treba zamerať. Bolo dôležité identifikovať činnosti s potenciálnymi hmatateľnými dopadmi, ktoré by sa dali realisticky realizovať v rámci jednoročnej dĺžky trvania iniciatívy. Po ukončení zoznamu konkrétnych krokov sa uskutočnilo niekoľko stretnutí so všetkými relevantnými zainteresovanými stranami (samosprávny kraj, Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, Európska komisia a Svetová banka) s cieľom uprednostniť prioritné aktivity a identifikovať jednotlivé akcie, na ktoré by sa slovenská CURI zamerala.

Ako náhle boli tieto kľúčové kroky identifikované, ďalšie diskusie pomohli identifikovať podrobnejšie kroky a konečný rozsah prác. Následne PSK pripravil podrobný akčný plán a stručnú analytickú správu. Výzvy, ktoré boli riešené v prvom roku v Prešovskom kraji a v ktorých je multidisciplinárne zameranie aktivít a pracovných tímov sú :

- Zladenie ponuky stredných odborných škôl s požiadavkami pracovného trhu;
- Zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov a sebestačnosti PSK v oblasti energetického manažmentu;
- Posilnenie kapacít na vytvorenie a koordináciu rozvoja regiónu a jeho mestského a regionálneho riadenia prostredníctvom vytvorenia regionálnej priestorovej a otvorenej dátovej infraštruktúry (RSDI) a podporou rozvoja endogénneho potenciálu PSK pre cestovný ruch a regionálny rozvoj (so zameraním na okres Snina).

Iniciatíva Slovenskej republiky na podporu dobiehajúcich regiónov pokrývala širokú škálu rozvojových výziev. Vychádzajúc zo skúseností z Iniciatívy na podporu dobiehajúcich regiónov v Poľsku, bolo rozhodnuté, že bez nevyhnutnej práce v teréne a celkovej technickej koordinácie by bolo ťažké priviesť taký rôznorodý rozvojový program do úspešného konca. Z tohto dôvodu vznikol a pracoval silný koordinačný tím na strane Svetovej banky, aby sa zabezpečilo poskytovanie technických výstupov, riadenie komunikácie so zainteresovanými stranami a administratívna podpora programu. Boli prijaté opatrenia na časté interakcie s miestnymi a regionálnymi zainteresovanými stranami. Pre každú definovanú aktivitu boli vytvorené štyri samostatné tímy, pričom technickú prácu koordinoval vedúci tímu a tím expertov. Každý tím pre danú aktivitu bol pravidelne prítomný v teréne s pravidelnou (často týždennou) komunikáciou s kľúčovými zainteresovanými stranami, aby sa zabezpečil efektívny obojsmerný tok informácií, ako aj angažovanosť zainteresovaných strán a aby sa riadne a včas reagovalo na potreby a požiadavky zainteresovaných strán. Vďaka tomuto praktickému prístupu sa jednotlivé aktivity posúvali vpred.

Tím Svetovej banky pripravil v januári 2019 kontextovú analýzu (Prehľadovú správu) s cieľom identifikovať dynamiku makroekonomického a regionálneho rozvoja a výziev v Slovenskej republike, pričom osobitnú pozornosť venoval Prešovskému kraju. V tejto správe sa analyticky prezentujú jednotlivé zložky Iniciatívy dobiehajúcich regiónov (CURI) v Slovenskej republike.

Uskutočňovali sa pravidelné stretnutia riadiaceho výboru so všetkými prítomnými zainteresovanými stranami: 1) zhodnotili doterajší priebeh prác (banka pred každým stretnutím spoločne s účastníkmi riadiaceho výboru zdieľala krátke prezentácie); 2) diskutovalo sa o problémoch a rozhodovalo o ich riešení; 3) navrhovali sa ďalšie kroky, ktoré treba podniknúť s jasnými termínmi a zodpovednosťou za plnenie; a 4) dohodlo sa na zmene prístupu alebo doplnkovej / inej práci, ktorú je potrebné dokončiť. Frekvencia zasadnutí riadiaceho výboru zabezpečila včasné riešenie všetkých zistených problémov, čo pomohlo ušetriť čas a zdroje potrebné v procese dosahovania dohodnutých výsledkov.

TAB. 1 Prehľad zasadnutí riadiaceho výboru

Por.č.	Dátum	Miesto
1	17. – 18. 5. 2018	Prešov
2	28. – 29. 6. 2018	Prešov
3	13. – 14. 9. 2018	Prešov
4	15. – 16. 11. 2018	Bratislava
5	24. – 25. 1. 2019	Prešov
6	25. – 26. 3. 2019	Prešov
7	16. – 17. 5. 2019	Vysoké Tatry

Záverečná konferencia prvého ročníka implementácie CURI v SR sa uskutoční 18. júna 2019 v Prešove. Účastníci budú hodnotiť dosiahnuté výsledky a diskutovať o tom, ako uzavrieť / zúžiť konvergenčnú medzeru dobiehajúcich regiónov v EÚ a v Slovenskej republike. Na programe záverečnej konferencie sú aj štyri tematické workshopy na témy, ktorými sa iniciatíva v prvom roku zaoberala.⁷

KLÚČOVÉ FAKTORY A VÝZVY IMPLEMENTÁCIE

Iniciatíva slovenských dobiehajúcich regiónov bola ocenená všetkými zúčastnenými stranami. Niektoré z faktorov, ktoré urobili iniciatívu dobiehajúcich regiónov v Slovenskej republike úspešnou, uvádzame nižšie:

- **Zapojenie regionálnych a miestnych zainteresovaných strán.** Rozvoj je o ľuďoch a ani tie najlepšie nápady, nástroje a politiky nemôžu dosiahnuť pozitívny vplyv, ak nie sú podporené. Pozitívny rozdiel bol v tom, že regionálne a miestne zainteresované strany boli v plnej miere zapojené do iniciatívy, od vymedzenia jej činností až po implementáciu odporúčaní.
- **Mobilizácia dodatočných zdrojov.** V časovom horizonte jednoročnej činnosti sa dá dosiahnuť veľa, ale možnosť prístupu k ďalším fondom EÚ a vnútroštátnym fondom je kľúčovým stimulom pre vykonávanie navrhovaných odporúčaní. EK, slovenská vláda a PSK našli dodatočné zdroje z vlastných rozpočtov na financovanie ďalších aktivít identifikovaných počas implementácie, ako napr. školenia, študijné cesty, financovanie štúdie realizovateľnosti projektu zásobovania vodou a zneškodňovania odpadových vôd v okrese Snina. Poukazuje to na ich oddanosť iniciatíve a túžbu dosiahnuť úspech.
- **Oddanosť, angažovanosť a vplyv tímu Európskej komisie.** Tím EK nielen financoval iniciatívu, ale aktívne sa na nej podieľal. Preskúmal všetky vyprodukované výstupy a pozorne monitoroval aktivity v teréne, pôsobil ako sprostredkovateľ vždy, keď bolo potrebné prijať ťažké rozhodnutia. Úzke zapojenie EK zabezpečilo hladký priebeh práce a účinnú reakciu na výzvy a prekážky, ktoré sa objavili na ceste.
- **Pravidelné zasadnutia riadiaceho výboru.** Kľúčovými prvkami úspechu iniciatívy boli časté stretnutia, ktoré zahŕňali otvorené diskusie.
- **Miestna koordinácia.** Zatiaľ, čo medzinárodní experti pomohli poskytnúť kľúčové technické znalosti, bolo by veľmi ťažké udržať iniciatívu a hladko fungovať bez kvalitnej miestnej koordinácie úsilia v teréne. Taktiež by bolo ťažké dodať všetky požadované výsledky v pridelenom časovom rámci vzhľadom na veľký tím a rôzne zainteresované sektory.
- **Odborné znalosti Svetovej banky.** Svetová banka kombinuje operatívnu expertízu s odvetvovým know-how. Má jedinečnú výhodu pri riešení projektov technickej pomoci zameraných na rozvojové otázky, najmä projekty, ktoré majú silné operačné a implementačné zameranie. Okrem toho Svetová banka vystupuje ako čestný sprostredkovateľ, ktorý sa zameriava na dosahovanie konkrétnych výsledkov v oblasti rozvoja (namiesto vytvárania zisku), a má potrebnú právomoc spojiť rôzne zainteresované strany, aby diskutovali o zložitých otázkach a potom konali na ich riešení.
- **Ambiciózne, ale pragmatické ciele.** Tím EK sa na začiatku rozhodol, že každá iniciatíva zameraná na dobiehajúce regióny má dosiahnuť ambiciózne, ale uskutočniteľné ciele, ktoré možno realisticky dosiahnuť v rámci prideleného časového harmonogramu (t.j. 12 mesiacov) a ktoré definovali všetky zúčastnené strany.

Prvý rok implementácie CURI v SR priniesol aj niekoľko výziev. Medzi kľúčové výzvy do budúcnosti patria:

- **Identifikovať a zabezpečiť financovanie identifikovaných investícií v rámci každého z riešených komponentov.** Tento proces si vyžaduje úzku spoluprácu s vládou Slovenskej republiky, jej ministerstvami a riadiacimi orgánmi zodpovednými za riadenie fondov EÚ. Vnútroštátne orgány riadia existujúce operačné programy a stratégie. Kým akcie, ktoré boli zacielené v rámci slovenskej CURI sú odlišné a dobre definované, je dôležité, aby boli zosúladené s existujúcimi operačnými programami, aby mohli byť aj financované v rámci súčasného programového obdobia (2014–2020).

- **Súčasná nastavenie systému riadenia fondov EÚ v Slovenskej republike je veľmi sektorové a fragmentované.** Rozsah pôsobnosti by sa mal presunúť na komplexnejší prístup k regionálnemu rozvoju so zameraním na hlavné rozvojové prekážky a na integrovaný prístup k územným investíciám.
- **Medzičasom bola zabezpečená spolupráca a synergia** medzi aktivitami v rámci CURI SR a súčasnou iniciatívou vlády SR na podporu najmenej rozvinutých okresov (Iniciatíva NRO⁸). Tieto synergie sú dôležité na zvýšenie účinnosti a vplyvu navrhovaných intervencií na regionálnej a miestnej úrovni.
- **Slabé implementačné kapacity a schopnosť spolufinancovania projektov na regionálnej a miestnej úrovni.** PSK by mal prospech z posilnenia personálnych kapacít, ktoré sa venujú tejto iniciatíve. Veľká pozornosť by sa mala venovať aj potrebným ľudským zdrojom, čím sa zabezpečí kontinuita a udržateľnosť dosiahnutých výsledkov. PSK musí zriadiť tím na prípravu a realizáciu projektov, ktorý bude schopný úspešne a včas požiadať o dostupné finančné prostriedky EÚ.
- **Problematika integrácie Rómov je jednou z kľúčových prekážok rozvoja v Prešovskom kraji.** Táto problematika sa počas súčasnej angažovanosti neriešila dôkladným spôsobom. Prešovský kraj nebude schopný dosiahnuť zlepšenie v ukazovateľoch sociálneho a ekonomického rozvoja, pokiaľ nedosiahne pokrok v integrácii rómskych komunít. Zmysluplné zlepšenie si bude vyžadovať integrovaný prístup a dlhodobý záväzok, aby sa prekonali kultúrne bariéry, stigma, diskriminácia a izolácia.
- Slovenskí partneri CURI tiež preskúmali možné synergie všetkých štyroch komponentov iniciatívy s aktivitami vytvoreného geografického informačného systému (GIS), (napríklad geo-lokalizačné potenciálne investície, geograficky lokalizované chránené oblasti, využitie GIS pre vizualizáciu a analýzu energetických údajov atď.). Je potrebné urobiť viac na dosiahnutie konkrétnych výsledkov, ktoré by tieto synergie mohli priniesť.

ĎALŠIE KROKY

Po prvom roku implementácie v Slovenskej republike sa iniciatíva na podporu dobiehajúcich regiónov stala rozpoznateľným prístupom a nástrojom, ktorý sa využíva aj v iných krajinách EÚ. Skúsenosti Slovenska môžu teraz slúžiť ako príklad pre rozvoj podobných prístupov v iných krajinách EÚ a / alebo u klientov Svetovej banky.

V súčasnosti sa so všetkými partnermi diskutuje o realizácii druhej fázy iniciatívy regiónov v SR. Druhá fáza sa pravdepodobne zameria na:

1. transfer výsledkov práce, ktorá sa už vykonala, do Banskobystrického kraja: okrem iného zameranie sa na stredné odborné vzdelávanie a prípravu, trvalo udržateľnú mobilitu a výskum a inovácie;
2. pokračovanie a rozšírenie práce komponentov zameraných na stredné odborné vzdelávanie a prípravu, geografických informačných systémov, cestovného ruchu a regionálneho rozvoja v Prešovskom kraji;
3. začatie nových aktivít v Prešovskom kraji, najmä so zameraním na integráciu marginalizovaných rómskych komunít a budovanie kapacít na Úrade PSK. Očakávaný začiatok druhej fázy je v júli 2019, pričom jeho uzavretie bude v júni 2020.

Správa banky „Prehodnotenie iniciatívy rozvoja dobiehajúcich regiónov“⁹ sa môže ukázať ako jedna z kritických prác pri prehodnocovaní politiky regionálneho rozvoja EÚ na programové obdobie 2021–2027.

PREHĽAD VÝSLEDKOV INICIATÍVY

AKTIVITA 1

**ZLEPŠOVANIE
STREDNÉHO ODBORNÉHO
VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY:
ZOSÚLAĐOVANIE SÚČASNEJ
PONUKY ŠTUDIJNÝCH
ODBOROV NA SOŠ
S POTREBAMI PRACOVNÉHO
TRHU V PREŠOVSKOM KRAJI**

PREČO?

Šesťdesiatdva percent nedávno dotazovaných zamestnávateľov z Prešovského kraja naznačilo, že faktory súvisiace s pracovnou silou budú značným alebo vážnym obmedzením ich budúceho rastu, pričom nesúlad medzi ponukou absolventov stredoškolského vzdelávania a prípravy a požiadavkami trhu práce sa stal jednou z významných výziev pre ďalší rozvoj Prešovského kraja. Medzinárodné skúsenosti ukázali, že tento nesúlad je často spôsobený mnohými faktormi, vrátane: nedostatku informácií o požiadavkách a potrebách zamestnávateľov, ako aj zamestnancov a absolventov; malý záujem o rekvalifikačné kurzy; a potrebou modernizácie a aktualizácie odborných škôl, aby mohli poskytovať odborné vzdelávanie, ktoré spĺňa súčasné požiadavky zamestnávateľov. V rámci iniciatívy CUR1 bol preto pre Prešovský kraj dohodnutý a navrhnutý komponent „Zlepšovanie stredného odborného vzdelávania a prípravy (VET)“ s celkovým cieľom pomôcť Odboru školstva PSK zlepšiť kvalitu a relevantnosť stredného odborného vzdelávania a prípravy tak, aby pomohol naplniť potreby trhu práce v Prešovskom kraji a efektívne identifikovať a použiť fondy EÚ, aby región mohol vykonať potrebné reformy stredného odborného vzdelávania a prípravy prioritne (a pilotne) v piatich vybraných stredných odborných školách.

AKO?

Komponent SOŠ má tri hlavné aktivity:

Aktivitu č. 1 predstavoval zamestnávateľský prieskum pozostávajúci z hodnotenia potrieb trhu práce v Prešovskom kraji so zameraním na absolventov soš, ktorý prebehol formou 50 hĺbkových rozhovorov s podnikmi a prostredníctvom dvoch regionálnych fókusových skupín (zložených na základe štyroch hlavných subregiónov kraja) s reprezentatívnou skupinou zamestnávateľov, podnikateľských združení, organizácií občianskej spoločnosti a zástupcov soš z regiónu. Podniky boli vybrané do prieskumu zamestnávateľov spôsobom, ktorý predstavoval dvadsaťštyri kľúčových „strategických“ a dvadsaťšesť „náhodne vybraných“ zamestnávateľov v Prešovskom kraji. Analýza a prieskum zahŕňal údaje z hĺbkových, štruktúrovaných rozhovorov s cieľom posúdiť príčiny, povahu a rozsah potenciálneho nesúladu medzi zručnosťami absolventov soš a potrebami zamestnávateľov, ako aj názory zamestnávateľov na kvalitu a význam soš v regióne. Prieskum bol doplnený kvalitatívnymi údajmi z regionálnych fókusových skupín, ktoré poskytli podrobnejšie informácie o zisteniach prieskumu a názoroch ďalších zainteresovaných strán. Záverečná správa sa zamerala na potreby trhu práce v Prešovskom samosprávnom kraji, pričom sumarizovala, ako podniky vnímajú existujúci systém stredného odborného vzdelávania a prípravy, aké sú súčasné zručnosti, s ktorými prichádzajú na trh absolventi, ako aj návrhy na jeho reformu.

Aktivita č. 2 bola štúdiá o soš zameraná na hodnotenie potrieb reformy 73 stredných odborných škôl v regióne, vrátane verejných, súkromných a cirkevných škôl. Svetová banka preskúmala a zhodnotila súčasné učebné osnovy ponúkané v školách tak, že identifikovala primárny nesúlad medzi existujúcimi učebnými osnovami a požadovanými zručnosťami; zhromaždila základné administratívne údaje o počte študentov, učiteľov / inštruktorov odborného výcviku a o študijných odboroch klasifikovaných podľa profesijného typu a subregiónu; a vypracovala zoznam učebných odborov, o ktoré je malý, resp. veľký záujem. Boli použité tri prístupy na zber údajov: hĺbkové, štruktúrované rozhovory so zástupcami každej zo 73 soš, fókusové skupiny a hárky na zber administratívnych údajov. Štyri fókusové skupiny sa zišli počas konferencie v januári 2019 a pozostávali z riaditeľov

škôl a ďalších zamestnancov škôl, ktorí boli rozdelení podľa odvetvových zoskupení. Pre zber podrobných administratívnych údajov a vytvorenie podkladov pre analýzu ponúkaných študijných odborov (vrátane údajov o prijatých študentoch a úrovni využitej kapacity pre jednotlivé študijné programy) bol navrhnutý hárok pre zber údajov. Bola vypracovaná záverečná správa, v ktorej sú uvedené informácie o kľúčových prvkoch, ktoré existujú v učebných plánoch soš; kvalifikácií učiteľov a iných charakteristikách škôl a študentov; a ďalších existujúcich študijných odboroch na soš v Prešovskom kraji, vrátane prvotných odporúčaní na zmenu súčasnej ponuky študijných odborov a ďalšie reformné snahy o lepšie zosúladenia s potrebami trhu práce.

Aktivitou č. 3 bola príprava investičných balíkov, v ktorom Svetová banka v spolupráci s Odborom školstva PSK využila výsledky predchádzajúcich dvoch aktivít na výber piatich prioritných stredných odborných škôl a potom s nimi spolupracovala pri určovaní ich investičných potrieb a vypracovaní navrhnutých investičných balíkov na mieru pre každú školu. Proces nominácie a výberu použil štyri dohodnuté kritériá z aktivít 1 a 2, v ktorých bolo nominovaných 15 škôl v piatich kategóriách profilu strategickej školy. Odbor školstva PSK si potom vybral jednu školu z každej kategórie. Počas dvojmesačného obdobia potom tím Svetovej banky vykonal intenzívnu skupinovú prácu s piatimi školami a individuálnu prácu s každou vybranou školou, s cieľom navrhnuť individuálne návrhy projektov. Tieto analýzy a návrhy na reformné projekty boli zhrnuté do jedného súboru správ a investičných balíkov pre každú z piatich prioritizovaných škôl, ktoré identifikovali požadované zmeny: (i) aktualizovať učebné osnovy škôl tak, aby lepšie spĺňali špecifickú potrebu pracovného trhu; (ii) modernizovať školské budovy a zariadenia a zlepšiť kvalifikáciu učiteľov; (iii) identifikovať a odhadnúť náklady na zlepšenie vybavenia a infraštruktúry škôl; a (vi) finančné stratégie a identifikácia konkrétnych EŠIF relevantných pre konkrétny súbor navrhovaných reforiem každej školy. Základný proces a navrhované investičné balíčky slúžia ako ukážka toho, čo by Odbor školstva PSK mohol v budúcnosti urobiť s ostatnými strednými školami odborného vzdelávania a prípravy. Celkové odporúčania špecifické pre jednotlivé regióny spustia reformný proces a pomôžu regionálnym orgánom a vedeniu soš zlepšovať súlad medzi existujúcimi študijnými odbormi na soš a súčasnými i budúcimi potrebami trhu práce.

ČO?

Zamestnávateľský prieskum

Z analýzy výsledkov zamestnávateľského prieskumu vyplýva, že existujú jasné dôkazy o nedostatku zručností—81% zo zberného hárku údajov o zamestnávateľoch uviedlo ťažkosti pri prijímaní zamestnancov v posledných troch rokoch z dôvodu „nedostatku zručností žiadateľov o prácu“—a nesúladu medzi zručnosťami, pokiaľ ide o konkrétne zručnosti požadované zamestnávateľmi na súčasnom a budúcim trhu práce. Táto posledná otázka je ešte znepokojujúcejšia vzhľadom na náznaky firiem, že v blízkej budúcnosti očakávajú, že sa nábory a potenciálne aj ich ekonomická činnosť ešte zvýšia. Existuje napríklad veľký nesúlad v príprave študentov, pričom 94% skúmaných zamestnávateľov uviedlo, že novoprijatí zamestnanci nemajú špecifické technické zručnosti súvisiace s prácou a takmer 30% z nich poukazuje na to, že novým zamestnancom chýbajú komunikačné a interpersonálne zručnosti, (čo sú zručnosti 21. storočia). Tento problém existuje napriek tomu, že tieto typy povolání (ako aj iné pracovné miesta pre určité typy kvalifikovaných pracovníkov alebo odborníkov ako sú napríklad biológovia, poradcovia v poľnohospodárstve / rybnom hospodárstve, lekári, inžinieri, učitelia, správcovia podnikov, vývojári softvéru, sociálni pracovníci atď.) sa spoliehajú na vysokú úroveň týchto „mäkkých zručností“ a patria medzi povolania, ktorých potreba bude v budúcnosti narastať. Na miernejšej úrovni existuje nesúlad v príprave študentov na ľahké manuálne zručnosti a digitálne zručnosti. Dobrou správou je, že študenti soš v Prešovskom kraji sú dobre vyškolení v základných zručnostiach a kompetenciách potrebných pre pracovné prostredie.

Hlavné príčiny týchto nesúládov možno rozdeliť do dvoch celkových skupín. Po prvé, zdá sa, že medzi všetkými zainteresovanými stranami je *slabá komunikácia*. Hoci existujú zmiešané výsledky, pokiaľ ide o to, koľko a ktorí zamestnávateľia majú pravidelný kontakt so školami, výsledky veľmi

jasne ukazujú, že len málo zamestnávateľov (iba 16% opýtaných firiem) vo všetkých subregiónoch a odvetviach spolupracuje so soš za účelom získania aktívnej spätnej väzby o príprave učebných osnov a špecifických rozhodnutiach o učebných plánoch. Taktiež existuje len málo formálnych, štruktúrovaných a štátom podporovaných príležitostí alebo mechanizmov pre zamestnávateľov Prešovského kraja, prostredníctvom ktorých by sa podniky delili s poskytovateľmi odborného vzdelávania a prípravy o informácie o svojich špecifických pracovných potrebách a informovali o nich. Tam, kde sa uskutočňuje komunikácia so zamestnávateľmi, ide vo veľkej miere o príležitostnú komunikáciu medzi konkrétnou firmou a konkrétnou soš, a nie prostredníctvom formálnych, pravidelných a strategických fór. Výsledkom je slabá alebo žiadna signalizácia zo strany zamestnávateľov o ich potrebách na trhu práce.

Druhou hlavnou skupinou príčin nesúlady je *slabé využívanie existujúcich kanálov spolupráce medzi zamestnávateľmi a školami odborného vzdelávania a prípravy*. Konkrétne, aj keď sa viac ako polovica (26 z 50) skúmaných podnikov zúčastňuje na určitých druhoch základných praktických stáží, podniky Prešovského kraja ako celok a samotné školy odborného vzdelávania a prípravy nevyužívajú existujúce a nové možnosti legislatívy, ktorá podporuje intenzívnejšie a účelnejšie formy teoretického a praktického vzdelávania. V niektorých prípadoch podniky považujú tieto náklady za príliš vysoké a v iných prípadoch je to údajne príliš vysoká administratívna záťaž. Zatiaľ, čo predstavitelia národného programu „Dual Point“ (program na podporu duálneho vzdelávania) boli nedávno ocenení za svoje počiatočné úsilie pomáhať zamestnávateľom a školám pri znižovaní počiatočných transakčných nákladov spojených so zavedením duálneho vzdelávania, podniky a soš stále nevyužívajú plné výhody zdrojov a schopností regionálnych úradov práce. Okrem toho, tieto úrady práce samotné nie sú vybavené na to, aby poskytovali údaje a informácie v dostatočnej a podrobnej kvalite, aby boli optimálne využiteľné pre podniky a stredné odborné školy.

Štúdia o stredných odborných školách

Pri pohľade na hlavnú výskumnú otázku a výsledky štúdie o soš a strednom odbornom vzdelávaní a príprave je zrejmé, že stredné odborné školy v Prešovskom kraji musia prijať opatrenia na zlepšenie svojej schopnosti reagovať a pripravovať absolventov v súlade s potrebami zamestnávateľov v regióne.

Spolupráca a koordinácia so zamestnávateľmi

Napriek tomu, že 100% stredných odborných škôl v Prešovskom kraji uviedlo, že majú členov v riadiacich výboroch alebo správnej rade predstaviteľov priemyslu, stále existujú výrazné medzery a nesúlad medzi tým, čo firmy tvrdia, že chcú, a tým, čo stredné školy odborného vzdelávania a prípravy poskytujú. Hoci mnohé školy spolupracujú so zamestnávateľmi prostredníctvom stáží, tieto programy neumožňujú interakcie, ktoré by priamo ovplyvnili obsah študijných programov študentov. Namiesto toho väčšina soš rozhoduje o zručnostiach, ktoré sa majú vyučovať, a o hodnoteniach či skúškach, ktoré sa majú vykonať na overenie úrovne zručností a pripravenosti študentov na trh práce výlučne na základe predpisov, ktoré dodržiava. Napriek tomu, že niekoľko škôl spolupracuje so zamestnávateľmi na poskytovaní stáží, oveľa menej študentov soš, ako sa očakávalo, sa zúčastňuje na duálnom vzdelávaní alebo na iných vzdelávacích aktivitách založených na teoretickom a praktickom vyučovaní.

Majú učitelia dostatočnú kvalifikáciu a profil?

Za povšimnutie stojí percentuálny podiel učiteľov len s pedagogickým minimom a nedosiahnutým vysokoškolským vzdelaním, ktorý je dosť vysoký. Približne jedna štvrtina učiteľov v Prešovskom samosprávnom kraji má ako kvalifikáciu iba pedagogické minimum, zatiaľ čo najmä v subregióne Humenné a v skupine „Iné“ je tento pomer ešte vyšší – až jedna tretina učiteľov má ako najvyššie dosiahnuté vzdelanie v oblasti odborného vzdelávania a prípravy len osvedčenie o pedagogickom minime ako minimálnu kvalifikačnú požiadavku. Z toho môžu vyvstávať obavy o kvalite vyučovacieho procesu a hĺbke poznania obsahu učiva vyučovaného na hodinách. Odbor školstva na PSK a administratívni zamestnanci škôl budú musieť preskúmať, prečo sa nadpriemerný počet rokov pedagogickej praxe (takmer 79% učiteľov má 10 alebo viac rokov praxe) a praktických skúsenosti

(69% zamestnancov má 10 alebo viac rokov skúseností) nepremiata do lepších výsledkov študentov a lepšej schopnosti reagovať na požiadavky zamestnávateľov na zručnosti a znalosti. Musia tiež preskúmať, čo je možné urobiť na vybudovanie udržateľnejšieho kariérneho postupu v učiteľskej profesii. Školám sa darí celkom dobre v rovnoprávnom odmeňovaní učiteľov a učiteľiek, hoci celkovo relatívne nízke platy môžu byť pri nábere učiteľov výzvou.

Akí sú študenti SOŠ, školské budovy a zariadenia?

Celá štvrtina všetkých študentov, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, tak údajne urobila preto, že štúdium bolo príliš ťažké, pričom obzvlášť vysoký počet (približne 34%), bol zo subregiónov Prešov a Poprad. Účastníci fókusovej skupiny uviedli, že táto situácia by mohla byť dôsledkom toho, že študenti neboli dostatočne pripravení počas svojho predchádzajúceho vzdelávania; a / alebo, že učebné osnovy nie sú z pedagogického hľadiska vhodne zostavené—mali by sa posilniť osnovy v skoršej fáze vzdelávania, aby študenti nadobudli lepšie základy. Pozitívnejšie je, že takmer 90% zariadení v školách v celom regióne je v dobrom funkčnom stave. Iba 53% škôl však uviedlo, že ich vybavenie je primerané na to, aby splnilo potreby prijatých študentov.

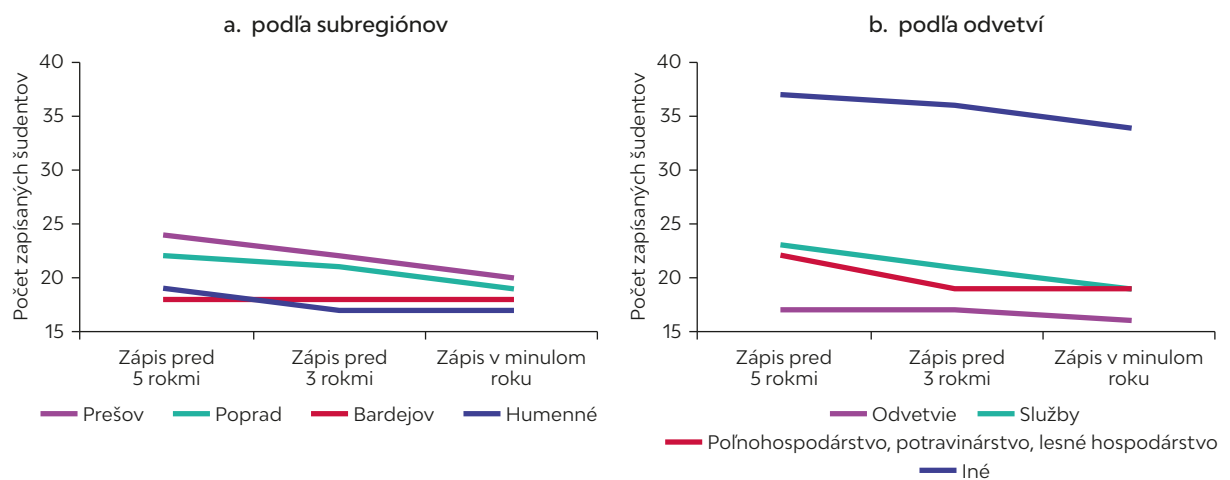
Ktoré študijné odbory bude treba navýšiť a ktoré znížiť/ukončiť?

Podiel škôl, ktoré v poslednom roku zaviedli nové študijné odbory (51%), je výrazne vyšší ako percentuálny podiel zrušených odborov (12,5%). Vysoký počet škôl preto nedokáže zrušiť študijné odbory s malým alebo žiadnym zápisom študentov, pričom pokračujú v otváraní nových študijných odborov, ktoré často ponúkajú aj susedné školy. V konečnom dôsledku potom školy čoraz viac súťažajú o klesajúci počet tých istých študentov, namiesto toho, aby vyvíjali strategické špecializované učebné odbory v súlade s požiadavkami trhu práce. Na viac ako 46% študijných odborov sa v uplynulom roku neprihlásili žiadni uchádzači, pričom významný počet z nich tvorili školy v Bardejove a školy so zameraním na poľnohospodárstvo, potravinárstvo a lesné hospodárstvo. Pri pohľade na školy, ktoré mali študijné odbory, na ktoré sa hlásili uchádzači, malo poľnohospodársko-potravinárske / lesnícke sektorové zoskupenie najvyššiu využiteľnú kapacitu, zatiaľ čo približne polovica škôl v „iných“ odvetvových skupinách mala záujemcov o štúdium, ale s nízkym využitím existujúcich študijných odborov (pozri príklady analýzy na Obr. 4 a 5).

OBR. 4 Jednotlivé učebné odbory — špecifická analýza využitia

Sector Code	Sector	Study Program name	Total Number of Schools that offer the study Program	% of School With Enrollment	% of School without enrollment	Frequency of capacity 0	Frequency of capacity 1	Frequency of capacity 2	Frequency of capacity 3	Frequency of capacity 4	Average of capacity with enrollment
1	Industry	3446 K - print media graphic designers	2	0%	100%	0					0
1	Industry	3447 K - graphic designer of digital media	6	67%	33%			2	3	4x2P	3.25
1	Industry	3457 K - print operator	1	100%	0%				3		3
1	Industry	3473 H 07 - polygraf - print	1	0%	100%	0					0
1	Industry	3650 M - engineering	4	50%	50%		2		4		3
1	Industry	3650 N - engineering	1	0%	100%	0					0
1	Industry	3658 K - operator of construction	3	33%	67%					4	4
1	Industry	3658 K - mechanic of building installations	4	75%	25%		1			3x2P	2.3
1	Industry	3659 4 01 - construction industry - manufacture of buildings	2	0%	100%	0					0
1	Industry	3659 4 05 - construction industry - construction business	1	0%	100%	0					0
1	Industry	3659 L - construction	6	83%	17%		1	2x4P			1.8
1	Industry	3658 H - drywall installer	6	0%	100%	0					0
1	Industry	3673 H - kachľar	1	0%	100%	0					0
1	Industry	3675 H - painter	5	0%	100%	0					0
1	Industry	3678 H - plumber	9	67%	33%		1	2	3x3P	4	2.7
1	Industry	3692 M - geodesy, cartography and katalster	1	100%	0%					4	4
1	Industry	3765 M - technology and traffic	4	50%	50%			2		4	3

OBR. 5 Analýza trendov v prihlasovaní študentov na učebné odbory podľa subregiónov / odvetvových skupín

Investičné balíčky

Výsledky zamestnávateľského prieskumu a štúdie o soš sa použili na identifikáciu piatich rôznych strategických typov škôl alebo profilov a štyroch výberových kritérií, ktoré slúžili ako základ pre nomináciu (a konečný výber zo strany Oboru školstva PSK) piatich škôl, uprednostnených na poskytnutie na mieru ušitého investičného balíka. Bolo vybraných týchto päť typov škôl: priemyselne orientované; orientované na malé a stredné podniky (MSP); na služby; na inovácie; a na poľnohospodársko-lesnícke a potravinárske zameranie. Každý zo školských investičných balíkov bol navrhnutý tak, aby pomohol vybranej škole podporovať inovatívne a zlepšené stredoškolské odborné vzdelávanie a prípravu v súlade s rôznymi aspektmi potrieb regionálneho rozvoja v Prešovskom kraji. Investičné balíky obsahujú projektové koncepty (poznámky), špecifikáciu investičných potrieb v štyroch rôznych investičných kategóriách (rozvoj učebných odborov, vzdelávanie učiteľov a zamestnancov, materiálo-technické zabezpečenie, a budovy) a identifikáciu príslušných štrukturálnych fondov pre všetky navrhované investície.

Celkový súčet očakávaných investícií pre všetky päť škôl vo všetkých kategóriách je 20 554 000 €. Medzisúčty pre investície podľa kategórie sú: 610 000 € na rozvoj učebných odborov; 765 000 EUR na vzdelávanie učiteľov; 10 714 000 € na materiálo-technické zabezpečenie; 8 095 000 € pre budovy; 370 000 € na iné investície, najmä na vzťahy s verejnosťou a komunikáciu; ako aj 1 000 000 € na projekty podpory a vytvárania sietí, čo bude mať vplyv na všetky stredné školy odborného vzdelávania a prípravy v Prešovskom kraji. Obrázky 6 a 7 sú ilustratívnymi príkladmi celkového súčtu a individuálnej investičnej tabuľky rozdelenej podľa štyroch rôznych investičných kategórií.

OBR. 6 Súhrnná tabuľka investícií pre všetky SOŠ v PSK

Investment Type/Nature	Investment Costs (100k EUR)	City/District	Investment description (3-4 sentences)	Stage of Preparation (None/Concept/Feasibility)	Issues/Problems	Est. Preparation Time and Costs	OP Name and Priority Axis	Potential Call Name and #	Submission Timing and Deadline of Call	Other Issues
Study Programs Development/Enhancement	610	PSK	Within scope of coming SOV plan: • Assess/audit current programs • Review & apply national & regional skills forecasting • Design, develop, pilot • Study materials development • LLL certification • Online training mob.	Concepts	Requires close consultation w/ SOV, industry reps, etc. according to national legislation • Clarified technical needs assessment • Intensive stakeholder consults • Design and	9-12 months consultation w/ SOV, (5,000*)	OP Human Resources/OP Research and Innovation/ Interreg SK-PL/Erasmus+	TBD see other table - Synergy and Complementarity between OP - CURS VET Slovakia, version 1	mostly open/ET Sector Integration & Strengthening	
Other (PR & Communication, etc.)	370	PSK	Intensive stakeholder communication • Online training mob.	Concept	Intensive stakeholder communication	9-12 months communication	OP Human Resources		mostly open/ET Sector Integration	
VET Sector Integration & Strengthening/ several projects	1 000	PSK	• Develop regional VET stakeholder platforms • Cross border cooperation (Poland, Ukraine, etc.) • Enable VET school company partnerships & coop. • Pilot implementation of ECVET • VET festivals, exhibitions and competitions	None to Concepts	Intensive stakeholder consults • Design and approve project docs 6-9 mo's • Public procurement (new software solutions) 3-6 mo's	6-12 months (1,500*)	OP Human Resources/OP Research and Innovation/ Interreg SK-PL/Erasmus+OP CURS VET Slovakia, version 2	TBD see other table - Synergy and Complementarity between OP - CURS VET Slovakia, version 2	mostly open/ROMA Inclusion Program	

OBR. 7 Individuálna tabuľka investícií pre MSP SOŠ Medzilaborce

Investment Type	Investment Costs (k EUR)	Investment description (3-4 sentences)	Stage of Prep (None/Concept/Feasibility)	Issues/Problems to be Tackled
Study Programs Development	50	• Digitalization of Training and Study Materials • Update of Existing Study Programs • New LLL Programs	Concept	• Access to LLL • SME Support Program • New Study Programs and Materials
Equipment & Materials	1 025	• Connection between school areas & Creative Zone (e-mobility) • Creative Zone Equipment • Business Incubator Equipment and Materials	Concept	• New Skills Development • LMS • New Services
Trainings of Teachers/Staff	100	• Study visits and Mobility Program • Internships in Companies for Staff and Pupils • Co-operation with Companies	Concept	• CPD • WBL • Experts from companies as trainers
Infrastructure	1 850	• Reconstruction of existing buildings for Energy Efficiency • Modification of public spaces and the surroundings of the school area I. and area II. • New Building for Business Incubator	None	• Inconvenient Buildings • Multifunctional areas/community spaces • New forms of cooperation
Other (PR & Communication, etc.)	50	• Cooperation with companies • Sector platform development	Concept	• New forms of cooperation

Navrhované okamžité ďalšie kroky

Je potrebné dosiahnuť dohodu o jednotlivých dielčích projektoch, overiť ich relatívnu pripravenosť a schváliť ich na implementáciu a financovanie do konca mája alebo najneskôr júna 2019. V tomto prípade sa musí vykonať vhodný výber, hodnotenie a schválenie projektov s termínom najneskôr do konca roku 2019, pričom by sa mali prekonzultovať a pripraviť spolu s príslušnými riadiacimi orgánmi.

Na tento účel je potrebné zabezpečiť financovanie a vytvorenie spoločného projektového tímu, ktorý navrhne podrobný harmonogram a postupy prípravy jednotlivých schválených dielčích projektov samostatne pre každú z pilotných škôl.

Keďže zriaďovateľom týchto soš je PSK, bolo by vhodné vzhľadom na vplyv navrhovaných aktivít na rozpočet PSK, pripraviť podrobnejšie informácie o stave prípravy investičných balíkov pre zasadnutie krajského zastupiteľstva PSK. Okrem iného by to pomohlo získať podporu PSK, najmä pri využívaní zdrojov PSK, čím by sa zabezpečila publicita a povedomie vedenia PSK (a jeho zamestnancov a poslancov) o vybraných školách a ďalších možných doplnkových projektoch.

ZISTENIA O EFEKTÍVNEJŠOM REAGOVANÍ NA POTREBY TRHU PRÁCE

Na základe výsledkov týchto dvoch štúdií boli vypracované nasledovné ponaučenia—prezentované ako odporúčania a závery—o tom, ako lepšie reagovať na dopyt na trhu práce v Prešovskom kraji:

- 1. Existuje kritická potreba posilniť formálne možnosti spätnej väzby (t.j. rozvoj regionálnej platformy) prostredníctvom:**
 - Vytvorenia regionálnej platformy pre kľúčové zainteresované strany, ktorá by formálnejšie zapájala zamestnávateľov do regionálnych rád a komisií;
 - Zvážiť silnejšie a inovatívnejšie spôsoby spolupráce s regionálnymi úradmi práce a vyžadovať od úradov práce, aby sledovali príslušné údaje a informácie o vzdelávaní (t.j. ISCO kódy medzinárodnej klasifikácie povolání) o pracovníkoch (najmä nezamestnaných).
- 2. Firmy, vládni aktéri a profesijné združenia (najmä na národnej a regionálnej úrovni) musia zohrávať aktívnejšiu úlohu pri vytváraní prepojení so strednými školami v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Aktuálny stav týchto prepojení ukazuje, že:**
 - Určité odvetvia to už robia naozaj dobre (zdravotníctvo, sociálne služby a informačné a komunikačné technológie). Ministerstvo zdravotníctva organizuje každoročné podujatia a odborné konferencie, na ktorých sa stretávajú zdravotnícke firmy a príslušní poskytovatelia stredného odborného vzdelávania a prípravy. Často tiež organizujú regionálne fóra, kde sa stretávajú podnikateľské združenia v oblasti zdravotníctva a komunikujú svoje potreby smerom k soš;
 - Napríklad v sektore infraštruktúry neexistuje žiadna alebo veľmi nízka účasť príslušných rezortných ministerstiev (napr. Ministerstva dopravy a výstavby SR) a vnútroštátnych orgánov pri podpore sektorových podujatí, spoločných aktivít firiem a soš atď. V dôsledku toho firmy z týchto odvetví v štúdiu uvádzajú veľmi zlú úroveň spolupráce s príslušnými strednými školami.
- 3. Zamestnávateľia musia byť otvorenejší, flexibilnejší a aktívne sa podieľať na podpore Odboru školstva PSK a škôl, pretože začínajú prispôsobovať tieto zmeny tak, aby boli viac v súlade so spätnou väzbou od firiem:**
 - Študijné odbory, učebné osnovy a ich obsah musia byť relevantnejšie z pohľadu trhu práce;
 - Prístupy vo výučbe sa musia zmeniť, byť aktívnejšie, založené na praxi a projektovo organizované;
 - Je potrebné reorganizovať zariadenia a infraštruktúru, aby poskytovali väčšie príležitosti pre teoretické a praktické vyučovanie.
- 4. Odbor školstva PSK, školy a firmy musia byť otvorenejšie, flexibilnejšie a rovnako zapojené do zvyšovania a rozširovania rôznych typov teoretického a praktického vzdelávania, aby sa posunuli nad rámec duálneho vzdelávania tým, že uznajú nasledovné:**
 - Súčasnú normatívne financovanie, aj keď sa nedávno zvýšilo, ešte stále nestačí na prilákanie naplánovaného počtu študentov duálneho vzdelávania;
 - Potreba rozšíriť kategórie činností, ktoré majú povolenie na prijímanie financovania.
- 5. Školy a podniky by sa mali aktívne zapájať do spolupráce s Odborom školstva PSK, aby upozornili na tieto oblasti:**
 - Zavedenie štandardov kvality pre stredné odborné vzdelávanie a prípravu;
 - Inovatívne využívanie technológií na zlepšenie kvality;
 - Kariérne poradenstvo a poradenstvo pri prechode zo školy do zamestnania.

AKTIVITA 2

**ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOST
VEREJNÝCH BUDOV
V PREŠOVSKOM KRAJI**

PREČO?

Zlepšenie energetickej efektívnosti (EE) vo verejných budovách PSK pomôže krajine splniť svoje záväzky v rámci energetickej politiky, povedie k nižším výdavkom na energie, efektívnejšiemu využívaniu verejných zdrojov a nižším emisiám z využívania fosílnych palív. Smernica EÚ o energetickej efektívnosti stanovuje od novembra 2016 ako cieľ v oblasti EE 30% zníženie konečnej spotreby energie v EÚ do roku 2030. Na splnenie tohto nového cieľa budú členské krajiny, ako napríklad Slovenská republika, musieť prijať opatrenia, ktoré zahŕňajú každoročne renováciu najmenej troch percent z celkovej výmery verejných budov, aby sa splnili minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť. Zvýšená energetická efektívnosť vo verejných budovách by tiež znížila spotrebu zemného plynu, čo je primárne palivo používané na vykurovanie verejných budov v Prešovskom kraji a pomohla by zlepšiť energetickú bezpečnosť Slovenskej republiky, ktorá dováža zemný plyn. Realizácia EE vo verejných budovách PSK by tiež umožnila lepšie a plynulejšie riadenie prevádzkových a údržbových zdrojov a taktiež by umožnila, aby sa tieto prostriedky využívali na iné činnosti v oblasti infraštruktúry a hospodárskeho rozvoja. Program EE by podporil hospodársky rast vytváraním nových pracovných príležitostí, čo je pre hospodársky rozvoj PSK rozhodujúce. Preto sa v rámci iniciatívy CUR1 dohodli partneri na komponente s názvom „Zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov v PSK“ s cieľom pomôcť vymedziť stratégiu na zvýšenie investícií v oblasti EE do verejných budov PSK.

AKO?

Komponent „Zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov v PSK“ pozostáva z dvoch aktivít:

Aktivita č. 1 bola strategickým plánom na zvýšenie EE v budovách PSK a pozostávala z hodnotenia existujúceho regulačného rámca, pripravenosti trhu a existujúcich finančných príležitostí, aby bolo možné odporučiť strategické možnosti, ktoré by mohli pomôcť Prešovskému samosprávnemu kraju zvýšiť energetickú efektívnosť. Pre tento plán sa uskutočnila rozsiahla revízia regulačného a inštitucionálneho rámca ako aj konzultácie so širokým spektrom zainteresovaných strán, vrátane Ministerstva financií SR, Ministerstva hospodárstva SR, Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA), Asociácie poskytovateľov energetických služieb, Slovenskej rady pre zelené budovy, výrobcov, dodávateľov, realizátorov ako aj komerčných bánk, medzinárodných finančných inštitúcií ako je napríklad Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBRD), a iných. Za účasti kľúčových zainteresovaných strán sa uskutočnilo hodnotenie pripravenosti trhu, ktoré zahŕňalo posúdenie zákona o energetickej efektívnosti (EPC kontrakty—zmluvy o energetickej efektívnosti) a pripravovaných metodík, ktoré vypracováva Ministerstvo financií SR (očakáva sa, že budú dostupné v júni 2019). Aktivita č.1 tiež vyvinula nástroj pre energetické modelovanie pre verejné budovy v Prešovskom kraji, ktorý je založený na MS Excel, aby vykonal podrobnú analýzu príležitostí na zlepšenie energetickej hospodárnosti budov. Na základe nástroja na modelovanie sa pilotne hodnotili rôzne opatrenia EE pre šesť verejných budov PSK s vyššou spotrebou energie, aby sa lepšie chápalo, aká je doba návratnosti investícií a aby sa dokázal pripraviť rámec financovania pre zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov PSK.

Aktivita č. 2 bola navrhnutá tak, aby pomohla PSK pri zriaďovaní tímu energetického manažmentu v rámci nedávno vytvoreného Odboru majetku a investícií PSK (OMI), ktorý by mal začleniť manažment energií do svojho portfólia správy verejných budov. Táto činnosť poskytla systematický prístup k rozvoju systému energetického manažmentu (EMS), aby Odbor majetku a investícií PSK

mohol začleniť spotrebu energií do všetkých svojich činností, rovnako ako aj systematický proces identifikácie a prioritizovania investičných projektov so zameraním na energetickú efektívnosť. Bola pripravená Príručka pre implementáciu systému energetického manažmentu, ktorú by mal Odbor majetku a investícií PSK využívať, a ktorú by rovnako mohli využívať aj riaditelia zariadení PSK, zodpovední za riadenie a prevádzku jednotlivých verejných budov. Odbor majetku a investícií by takto poskytol systematický spôsob hodnotenia portfólia verejných budov z hľadiska spotreby energií.

čo?

Na základe vykonaných činností nižšie sumarizujeme kľúčové zistenia.

Do financovania služieb energetickej efektívnosti vo verejnom aj súkromnom sektore sa zapojili komerčné banky. Banky poskytli financovanie projektov energetickej efektívnosti bonitným klientom v súlade s bežnými úverovými postupmi a použili rovnaké zásady poskytovania úverov na financovanie verejných agentúr alebo spoločností poskytujúcich energetické služby (ESCO) na realizáciu projektov energetickej efektívnosti vo verejných budovách. Slovenská záručná a rozvojová banka by mohla financovať aj regionálne samosprávy, hoci financovanie sa poskytuje na projektovej báze. Komerčné banky považujú mestá a obce ako aj iné verejné inštitúcie za klientov s nízkym úverovým rizikom, a preto im v porovnaní so súkromnými firmami ponúkajú nižšie úrokové sadzby a dlhšie lehoty splatnosti. Vo všeobecnosti však verejné agentúry a mestá a obce dosahujú svoju dlhovú kapacitu alebo využívajú svoje vlastné prostriedky na iné sektorové priority. Komerčné banky na Slovensku majú skúsenosti s úverovými linkami v oblasti energetickej efektívnosti s medzinárodnými finančnými inštitúciami ako je úverová linka EBRD využívaná na financovanie programov energetickej efektívnosti v malých a stredných podnikoch (SlovSEFF) a v mestách a obciach (MUNSEFF), pričom úverové linky pre mestá a obce poskytovali doby splatnosti vo výške 10–15 rokov a súčasne grant v objeme 10–15% investície, ktorý bol atraktívny a vyvolal vysoký dopyt.

Ministerstvo financií SR bolo na čele prípravy Zákona o energetickej efektívnosti¹⁰(EPC zákon) v zmysle usmernenia Eurostatu.¹¹ Zákon o energetickej efektívnosti je vytvorený pre spoločnosti poskytujúce energetické služby na financovanie a implementovanie projektov energetickej efektívnosti vo verejných budovách a zhodnotenie nákladov z garantovaných úspor energií. *Verejné budovy, ktoré majú ročné náklady za energiu vyššie ako 50 000 EUR a projekty s minimálnym zmluvným obdobím 8 rokov, sú oprávnené na implementáciu podľa zákona o energetickej efektívnosti.* Zákon o energetickej efektívnosti je štruktúrovaný tak, aby verejná agentúra neprevzala žiadny dlh (ako to vyžadujú usmernenia Eurostatu). Zákon je navrhnutý tak, aby realizoval iba projekty súvisiace s energiou a nevykonával hĺbkovú renováciu budov, ktorá môže zahŕňať prvky, ktoré nesúvisia s energetikou. K zákonu bola zverejnená aj metodika a vzor zmluvy o energetickej efektívnosti.

Niektoré ustanovenia zákona o energetickej efektívnosti môžu spôsobiť to, že trh bude menej atraktívny pre komerčné banky a spoločnosti poskytujúce energetické služby a je možné, že pre verejné inštitúcie a mestá a obce bude potrebné vybudovať kapacity. Komerčné banky by uprednostňovali, keby sa úverovali mestá a obce alebo verejné inštitúcie, pretože ich považujú za bonitnejšie ako menšie spoločnosti poskytujúce energetické služby. Banky si taktiež nie sú isté, či by verejné inštitúcie boli schopné udržať si peňažné úspory z projektov energetickej efektívnosti a uprednostnili by model, v ktorom sú peňažné úspory z týchto projektov oddelené na dlhovú službu. Ustanovenia pre splácanie zo strany spoločností poskytujúcich energetické služby, ktoré by mali splácať iba z úspor na energiách a nie z úspor na znížených nákladoch na údržbu a prevádzku (ako tomu bolo doposiaľ), by mohli byť obmedzením účasti spoločnosti poskytujúcich energetické služby. Podľa zákona o energetickej efektívnosti by teraz údržba budov alebo zariadení bola povinnosťou spoločností poskytujúcich energetické služby, a tieto dodatočné náklady sa nemusia adekvátne alebo rýchlo vrátiť len zo samotných úspor nákladov na energiu. Ak dôjde k výpadku garantovaných úspor, ďalej by to znížilo tok príjmov, ktorý je k dispozícii na splácanie. Zmluvy o energetickej efektívnosti sa zatiaľ realizovali iba v projektoch s relatívne krátkou dobou splatnosti, a zahŕňajú prevažne výmenu technologických zariadení, a nie zateplenie a väčšinou sa netýkali verejných budov. Okrem toho budú musieť mestá, obce a verejné inštitúcie budovať kapacity

na vypracovanie dokumentov pre prípravu verejných obstarávaní zameraných na garantovanú energetickú službu a vyškoliť zamestnancov na vykonávanie auditov, interpretovanie výsledkov auditov a identifikovanie opatrení energetickej efektívnosti, ktoré spĺňajú požadované normy pre budovy (napríklad trieda A1 alebo trieda A0).

Je veľmi potrebné, aby sa cez pilotný projekt otestoval zákon o energetickej efektívnosti vo verejných budovách s cieľom objasniť implementačné postupy, ktoré by mohli slúžiť ako príklad na rozšírenie používania nových možností, ktoré priniesol zákon, vo verejnom sektore. PSK má dobré predpoklady na realizáciu takéhoto pilotného projektu s podporou vlády. Vzhľadom na viaceré ustanovenia a požiadavky zákona, ktoré neboli otestované, ako aj na nejasnosti v tom, ako budú v Slovenskej republike skutočne fungovať, je žiaduce realizovať pilotný projekt, v ktorom by sa použili verejné budovy PSK a otestovala by sa nová schéma garantovanej energetickej služby. Ministerstvo financií SR, Ministerstvo hospodárstva SR, SIEA, Asociácia poskytovateľov energetických služieb a banky podporujú pilotný program garantovanej energetickej služby v PSK. Pilotný program by tiež mohol pomôcť vytvoriť štandardizovaný rámec a proces na identifikáciu súboru projektov, ktoré by sa dali spojiť. Mohol by tiež vytvoriť východiskové hodnoty a vykonávať monitorovanie a overovanie, to všetko s cieľom testovať a znižovať transakčné náklady a riziko portfólia. Pilotný projekt zákona o energetickej efektívnosti by mohol tiež pomôcť identifikovať špecifické finančné produkty na mieru, ktoré môžu byť potrebné na účely zmiernenia rizík.

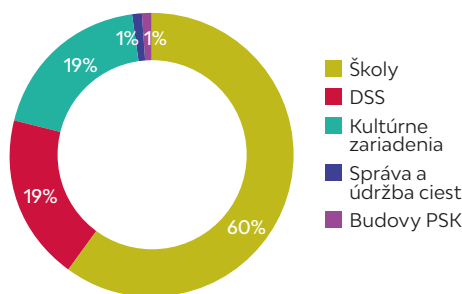
PSK vlastní 133 verejných zariadení, medzi ktoré patria stredné školy, domovy sociálnych služieb, kultúrne zariadenia, budovy regionálnej správy ciest a administratívne budovy.¹² 133 verejných zariadení zahŕňa približne 488 objektov s väčšinou objektov pozostávajúcich z viacerých budov. Nižšie uvádzame popis 133 verejných zariadení.

TAB. 2 Charakteristika verejných budov v Prešovskom kraji

Zariadenia	Počet zariadení	Počet budov	Plocha (m ²)
Školy	80	239	580,000
Domovy sociálnych služieb	25	87	91,000
Kultúrne inštitúcie	26	71	73,000
Správa ciest	1	89	32,000
Administratívna budova-sídlo PSK	1	2	12,000
Spolu	133	488	788,000

Zdroj: PSK, 2019.

OBR. 8 Typy zariadení PSK, podiel

Verejné zariadenia sú riadené nezávisle riadiacimi pracovníkmi alebo manažérmi, ktorí sa koordinujú s príslušným riaditeľom odboru PSK, plánujú a pripravujú prevádzkový rozpočet ako aj kapitálové výdavky. Niektoré verejné zariadenia dostávajú rozpočtovú podporu z ministerstiev (napr. školy cez normatívy na žiaka), samostatne riadia svoje energetické zariadenia a platia účty za energiu. Akékoľvek zvýšenie spotreby energií má negatívny vplyv na prevádzkové rozpočty zariadení. V čase rozpočtových schodkov, najmä v zimných mesiacoch, keď narastajú účty za vykurovanie, PSK poskytuje dodatočné financovanie na úhradu faktúr za energiu. Relatívne malý počet verejných budov v PSK bol zrekonštruovaný (14%) a v priemere už ukončil svoj životný cyklus (napr. školy majú priemerný vek 47 rokov, domovy sociálnych služieb 73 rokov a kultúrne zariadenia 35 rokov), čo si vyžaduje ich rozsiahlu obnovu a mnohé opatrenia za účelom zlepšenia ich energetickej efektívnosti.

Príležitosti vidíme skôr v oblasti tepelnej a technologickej modernizácie ako v oblasti výmeny paliva. Ročná spotreba energie vo verejných budovách PSK v rokoch 2010 až 2017 ukazuje, že spotreba zemného plynu v priemere predstavuje viac ako 72% celkovej spotreby paliva, zatiaľ čo elektrina predstavuje približne 14%. Hlavnou spotrebou energie je vykurovanie priestorov. Zdroje paliva zahŕňajú primárne zemný plyn, niektoré biomasu a nakupované teplo (od miestnych teplárenských spoločností).

Systematická analýza prioritizácie investícií PSK do verejných budov. PSK by mohol benefitovať zo systematickej analýzy svojich verejných budov s cieľom identifikovať a prioritizovať investičné príležitosti na realizáciu opatrení energetickej efektívnosti. Pre PSK je navrhnutý štvorstupňový

proces na identifikovanie a prioritizáciu projektov energetickej efektívnosti a investícií do verejných budov. Zahŕňa: Krok 1: Vypracovanie celkového zoznamu projektov; Krok 2: Vypracovanie užšieho zoznamu projektov; Krok 3: Identifikovanie investičných projektov s najvyššou prioritou; a Krok 4: Príprava podkladov pre verejnú súťaž.

Posudzovanie energetického modelu budovy. V spolupráci s expertmi z Katedry technických zariadení budov na Technickej univerzite v Košiciach bol vyvinutý energetický model na realizáciu podrobnej analýzy možností na zlepšenie energetickej efektívnosti budov. Model na báze MS Excel bol vyvinutý špeciálne pre klimatické a pracovné podmienky v Prešovskom kraji a bol realizovaný v spolupráci s Odborom majetku a investícií PSK a energetickými expertmi zo spoločnosti ENECO. Energetický model má tri hlavné zložky: (i) Zložka 1: spotreba energie na vykurovanie; (ii) Zložka 2: Spotreba energie pre iné zariadenia—klimatizácia, osvetlenie, teplá voda; a (iii) Zložka 3: Údaje o využívaní palív a energií (skutočné informácie z fakturácie), emisiách z používania paliva a nákladoch na materiál a prácu na opatrenia energetickej efektívnosti. Energetický model budovy umožňuje vygenerovanie certifikátov budov, ktoré sú v súlade s energetickými predpismi pre budovy platnými v krajine.

Na prvej úrovni analýzy bolo identifikovaných šesť budov vhodných na ďalšiu analýzu pomocou energetického modelu budovy. Budovy zahŕňali štyri školské zariadenia, vrátane jednej odbornej školy, a dve sociálne zariadenia vrátane zdravotného strediska pre seniorov, všetky s vysokou spotrebou energie. Pre každé z navrhovaných opatrení energetickej efektívnosti sa v energetickom modeli odhaduje spotreba energie, investičné náklady, prevádzkové náklady, doba návratnosti a vplyv na životné prostredie. Opatrenia energetickej efektívnosti zohľadnené v energetickom modelovaní zahŕňali: tepelnú izoláciu; výmenu zdroja tepla; optimalizáciu rozvodného systému vykurovania vrátane hydraulickej regulácie; výmenu systému na ohrev teplej vody; zmenu v používaní paliva; montáž solárneho systému na ohrev teplej vody; akumuláciu teplej vody; optimalizáciu rozvodov teplej vody; a výmenu existujúceho osvetlenia za LED osvetlenie.

Úspory energie, investície a doba návratnosti. Výsledky modelovania na šiestich verejných budovách PSK sú uvedené v tabuľke 3. Alternatívne scenáre v každom zariadení (A, B atď.) predstavujú rôzne opatrenia energetickej efektívnosti zahrnuté v analýze. Celková investícia podľa scenára A je 39 649 EUR a doba návratnosti je približne 20 rokov. Podľa scenára B je investícia 112 353 EUR a doba návratnosti je 22 rokov. Celková investícia pre celé portfólio šiestich budov, berúc do úvahy iba opatrenia s nižšou dobou návratnosti, je 857 137 EUR.

HLAVNÉ PONAUCĚNIA Z VÝSLEDKOV ENERGETICKÉHO MODELOVANIA

Modelovanie opatrení energetickej efektívnosti v šiestich vybraných budovách s najvyšším potenciálom spotreby energie naznačilo, že je doba návratnosti vo všetkých prípadoch pre všetky opatrenia dlhšia než 15 rokov. Niektoré z hlavných záverov z energetického modelovania sú:

- V rámci doby návratnosti 15 rokov nie je možné splniť výkonnostné štandardy budovy A1;
- Zateplenie budov je drahé a investícia má návratnosť 30 až 58 rokov. Je to hlavne preto, že opravy plášte budovy sú nákladné, najmä ak sa nevykonávala ich dostatočná údržba, a preto si vyžadujú investície nad rámec opatrení energetickej efektívnosti a verejných zariadenia, ako sú školy a kultúrne zariadenia, sú vykurované nedostatočne;
- Budova, v ktorej sa na vykurovanie priestorov alebo ohrev vody využíva elektrina, je dobrým kandidátom na zmenu paliva z elektriny na plyn, prípadne na použitie tepelných čerpadiel a solárneho systému;
- V prípadoch, kedy sa v budove na vykurovanie priestorov a ohrev vody využíva uhlie alebo drevo, nie je doba návratnosti výmeny systému so zmenou paliva nákladovo efektívna. Odporúča sa len výmena systému za účinnejší systém bez zmeny palivovej základne;

- Odporúča sa výmena systémov osvetlenia za LED, avšak tá je vzhľadom na náklady na výmenu žiaroviek, svietidiel, káblov, snímačov a zvýšenie svietivosti potrebná na splnenie normy drahá. Predpokladaný náklad by predstavoval 8 EUR/m², čo je v súlade s podobným dodatočným vybavením systémov osvetlenia;
- Odbor majetku a investícií prsk potrebuje pokračovať v druhej úrovni analýzy ďalších približne 12 budov (domovov sociálnych služieb alebo škôl) s najväčším energetickým potenciálom, aby zabezpečilo, že možno nebude existovať kombinácia balíkov energetickej efektívnosti, ktoré možno nebudú mať dobu návratnosti do 15 rokov. Bude to dôležité na identifikáciu potenciálnych projektov pre kombinované financovanie (EPC a grantové financovanie).

TAB. 3 Výsledky z energetického modelovania

		plocha	objem	konštrukcie				vykurovanie			teplá voda			svetlo	celkom			
				SO	PDL	SCH	STR	OZ	miestnosť	kotel	regul.	zdroj	distr.			solar		
1	SZŠ POPRAD (škola)	A	m ²	m ³	-	-	-	-	-	x	x	x	-	-	-	x		
		návratn.	€															39,649
		nákladov	year															20.35
	B	m ²	m ³	x	-	-	x	-	x	x	x	-	-	-	x			
	návratn.	€					83,510			17,931						10,912	112,353	
	nákladov	rok					30.66			26.17						15.19	22.05	
2	DSS HANUŠOVCE (Domov sociálnych služieb)	A	m ²	m ³	-	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x	-		
		návratn.	€															17,800
		nákladov	rok															16.49
	B	m ²	m ³	x	-	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x			
	návratn.	€					61,380			7,522			1,559	5,040		75,501		
	nákladov	rok					39.17			25.41			23.52	19.56		28.04		
C	m ²	m ³	x	-	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x				
návratn.	€					61,380			7,585			4,942	5,040		78,948			
nákladov	rok					39.17			25.62			9.45	19.56		25.07			
3	SPŠ SNINA (škola)	A	m ²	m ³	x	-	-	x	-	-	x	-	-	-	x			
		návratn.	€				410,430			27,969						69,272	507,671	
		nákladov	year				34.09			17.28						19.99	26.82	
4	SOS POPRAD (Študentské domovy)	A	m ²	m ³	x	-	x	-	-	x	x	x	x	x	x	-		
		návratn.	€				163,510			27,788			47,549				238,847	
		nákladov	rok				57.48			52.60			19.87				33.84	
5	OA St.LUBOVNA (škola)	A	m ²	m ³	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-	x		
		návratn.	€							7,646						14,160	21,806	
		payback	rok							14.07						15.79	15.14	
0	DSS BREZOVIČKA (Domov sociálnych služieb)	A	m ²	m ³	-	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x	x		
		návratn.	€							20,980			19,010	9,374		49,364		
		nákladov	rok								-19.14		5.58	16.22		17.08		

Dlhé obdobie návratnosti pri realizácii opatrení energetickej hospodárnosti v budovách PSK znamená, že takéto opatrenia nebude možné realizovať len prostredníctvom zákona o energetickej efektívnosti. Zatiaľ čo zákon neobmedzuje dobu trvania zmluvy, financovanie komerčných bánk pravdepodobne nebude dostupné pre dobu návratnosti viac ako 15 rokov. Možnosťou financovania projektov s dlhou dobou návratnosti je kombinovanie financovania v rámci garantovanej energetickej služby (EPC) s grantovým financovaním z EŠIF alebo iných fondov EÚ. Podľa metodických usmerení Eurostatu je povolené akékoľvek grantové financovanie z fondov EÚ poskytnutých na projekt. Naproti tomu poskytnutie prostriedkov vládou Slovenskej republiky vo forme dotácie na spolufinancovanie projektu spôsobí, že celá investícia bude dodatočným dlhom v účtovných knihách verejnej inštitúcie, čomu sa pri práci v rámci programu EPC na PSK treba vyhnúť. Navrhujeme, aby projekty s dobou návratnosti dlhšou ako 22 rokov, boli financované priamo zo strany PSK vlastnými rozpočtovými prostriedkami.

V prípade projektov s dobou návratnosti dlhšou ako 35 rokov je však potrebné uskutočniť širšiu diskusiu o nákladovo najefektívnejšom spôsobe spravovania majetku verejných budov PSK. Mnohé budovy sú už za hranicou svojej životnosti aj z dôvodu odkladanej údržby a náklady by presahovali sumy, ktoré je PSK ochotný zaplatiť za ich rekonštrukciu. Preto by sa malo uskutočniť sociálne a ekonomické posúdenie nákladovej efektívnosti podstúpenia opatrení/opráv v rámci energetickej efektívnosti (napr. zateplenie) v porovnaní s napr. vybudovaním novej budovy, ktorá by spĺňala požiadavky triedy A0, alebo zmeniť účel využívania budovy. V tejto diskusii bude dôležité, aby Odbor majetku a investícií PSK disponoval aktualizovaným zoznamom všetkého majetku a mohol ho strategicky vyhodnocovať. Tento zoznam by mal obsahovať: údaje o vlastníckovi nehnuteľnosti; prevádzkové náklady vrátane úrovni spotreby energií a právny štatút. Viac kvalitnejších a aktuálnejších informácií pomôže Odboru majetku a investícií PSK urobiť kvalifikované rozhodnutia v súlade s cieľmi vedenia PSK.

TAB. 4 Možnosti financovania energetickej efektívnosti vo verejných budovách PSK na základe doby návratnosti

	15 – 22 rokov	22 – 35 rokov	35 rokov
Popis	Zmiešané financovanie v zmysle zákona o energetickej efektívnosti a vlastných zdrojov PSK na skrátenie doby návratnosti na 15 rokov	Projekt financovaný z vlastných zdrojov PSK	Projekt financovaný z vlastných zdrojov PSK
Financovanie	<ul style="list-style-type: none"> • Mezzanínové financovanie • Podpora z fondov EÚ (EŠIF a iné fondy) • Možnosť refinancovania po sprevádzkovaní projektu • Preferenčné finančné produkty z Európskej banky pre obnovu a rozvoj / Európskej investičnej banky po úverovej línii alebo cez mechanizmy zdieľania rizika 	<ul style="list-style-type: none"> • Verejné financovanie • Podpora z EÚ fondov (EŠIF a iné fondy) 	<ul style="list-style-type: none"> • Verejné financovanie • Podpora z EÚ fondov (EŠIF a iné fondy)
Zdôvodnenie	Táto možnosť presúva finančné zaťaženie a riziko výkonnosti na spoločnosti poskytujúce energetické služby (ESCO) a je vhodná pre regionálnu alebo miestnu samosprávu. Zákon o energetickej efektívnosti nestanovuje hornú hranicu doby návratnosti alebo doby platnosti zmlúv. Komerčné financovanie sa však spravidla poskytuje na 10 alebo menej ako 15 rokov. Mohlo by sa zväziť kombinované financovanie EPC projektov a ESCO spoločností s grantom a/alebo komerčným financovaním (v rámci usmerení zákona o energetickej efektívnosti), aby sa doba návratnosti skrátila pod 15 rokov.	Projekty s dobou návratnosti nad 22 rokov sa vo všeobecnosti nekvalifikujú na financovanie zo strany komerčných bánk (alebo by to bolo pri vysokých úrokových sadzbách). Grantové prostriedky z EÚ a od vlády Slovenskej republiky sú na realizáciu projektov s týmito dlhými dobami návratnosti najvhodnejšie.	Projekty s dobou návratnosti nad 35 rokov by nespĺňali podmienky na akékoľvek komerčné financovanie a mali by byť financované z verejných financií z grantov EÚ. Vzhľadom na dlhé obdobia návratnosti by Odbor majetku a investícií PSK mal posúdiť sociálnu a ekonomickú uskutočniteľnosť zachovania využívania budovy, pretože by to mohlo stať viac, než je PSK ochotný alebo schopný zaplatiť za opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budovy.

AKTIVITA 3

**ZLEPŠENIE RIADENIA
REGIÓNU A MIEST
V PREŠOVSKOM KRAJI**

3.1.

**VYTVORENIE REGIONÁLNEJ
INFRAŠTRUKTÚRY
PRIESTOROVÝCH A
OTVORENÝCH INFORMÁCIÍ
V PREŠOVSKOM
SAMOSPRÁVNOM KRAJI**

PREHĽAD VÝSLEDKOV

Projekt zahŕňal tri hlavné činnosti: (i) nastavenie a budovanie kapacít Oddelenia priestorových informácií (PI) organizačne začleneného pod novým Odborom informačných a komunikačných technológií (IKT); (ii) vytvorenie geoportálu ako súčasť technického základu infraštruktúry priestorových informácií (SDI) a súvisiacich činností na integráciu dát; (iii) angažovanosť vo vzťahu k pôvodcom údajov a používateľom s cieľom podporiť zber dát a dopyt po údajoch.

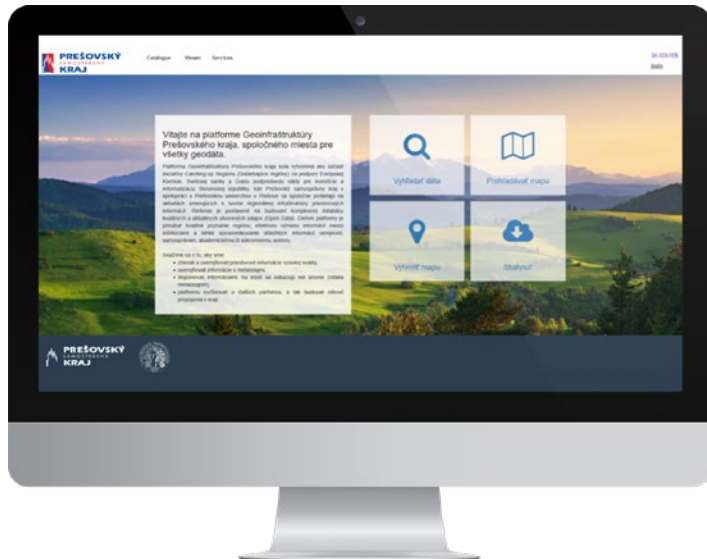
Ku kľúčovým výsledkom a výstupom projektu patria:

Za jeden rok sa situácia v PSK posunula z nejestvujúceho Oddelenia priestorových informácií na tím kvalifikovaných ľudí pod vedením nového Odboru informačných a komunikačných technológií. Oddelenie PI zahŕňa jedného riaditeľa, jedného správcu systému, dvoch poradcov GIS, jedného riadiaceho pracovníka GIS, troch juniorských referentov GIS a jedného správcu údajov.

Ďalším dôležitým výsledkom projektu bolo rozhodnutie PSK prejsť na open source softvér (oss). Použitie oss môže zabrániť akejkoľvek situácii blokovania dodávateľa v budúcnosti. Pomáha tiež

znižovať výdavky na IT, zabezpečiť interoperabilitu, uľahčiť zdieľanie infraštruktúr a podporovať inovácie a bezpečnosť.

OBR. 9 Domovská stránka geoportálu Prešovského kraja

Pozn.: K dispozícii na <https://geopresovregion.sk/>

Tím Svetovej banky poskytol PSK technickú podporu pri zavádzaní geoportálu. Tím pomohol definovať, inštalovať a nastaviť požadované hardvérové a softvérové prostredie pre geoportál. Geoportál je prístupný on-line na <https://geopresovregion.sk> a je označený ako platforma sprístupnená pre celý Prešovský kraj, nielen pre Prešovský samosprávny kraj.

Tím Svetovej banky pomohol Oddeleniu PI a ostatným odborom v rámci PSK vykonať inventúru geopriestorových informácií pokrývajúcich celý región. Cieľom bolo identifikovať, vyhodnotiť a kategorizovať všetky geopriestorové informácie, ktoré by mohli byť užitočné pre rozvoj celého územia a ktoré by sa mohli prípadne zdieľať prostredníctvom geoportálu.

Tím Svetovej banky vyškolil a podporil Oddelenie PI pri integrácii údajov. Integrácia údajov je proces, pomocou ktorého sa údaje pochádzajúce z rôznych zdrojov a formátov integrujú do spoločnej platformy, aby sa mohli prezeráť a analyzovať spoločne. Prostredníctvom série školení a sústredených kódovacích sedení (tzv. sprintov) sa Oddelenie PI naučilo a vykonalo integráciu údajov.

Boli navrhnuté a vyvinuté tri webové mapové aplikácie. Aplikácia webová mapa je aplikácia prístupná on-line, ktorá umožňuje používateľom ľahko komunikovať s geopriestorovými informáciami. Aplikácie webovej mapy sa zameriavajú na tieto oblasti: profily okresov, miest a obcí, kultúrne dedičstvo a zariadenia PSK.

Jedným z najdôležitejších úspechov projektu bolo identifikovať a začať reagovať na dopyt po údajoch zo strany odborov PSK, aby sa podporilo využívanie infraštruktúry geopriestorových informácií. Tím Svetovej banky podporil PSK pri identifikácii potrieb, pokiaľ ide o prístup k údajom, zber, analýzu a plánovanie, ako reagovať. Využívanie už funguje, pretože viaceré odbory PSK v súčasnosti využívajú geoportál a spolupracujú s Oddelením PI. Medzi tieto odbory patrí aj Odbor správy majetku, ktorý spolupracuje s Oddelením PI na vytvorení referenčného registra verejných budov.

PSK a Prešovská univerzita podpísali dohodu o spolupráci na GIS. Dohoda zahŕňa: technickú pomoc a odbornú prípravu zamestnancov PSK univerzitou; participácia študentov na GIS projektoch PSK ako súčasť ich učebných osnov; a spoluprácu pri analýzach a vedeckej práci s GIS. Ďalej budú nasledovať snahy o dohody o spolupráci najmä s mestom Prešov, ktoré je priekopníkom otvorených dát v krajine.

S podporou programu technickej pomoci a výmeny informácií Európskej komisie (TAIEX) zorganizoval tím Svetovej banky študijnú návštevu francúzskeho mesta Rennes s cieľom vymieňať si nápady s tímom z GeoBretagne (Regionálne SDI pre Bretagne). Pracovníci PSK sa učili a vymieňali si skúsenosti o tom, ako vytvoriť a udržiavať regionálnu infraštruktúru priestorových informácií v európskom kontexte.

PREČO?

V Slovenskej republike sú samosprávne kraje relatívne novou administratívnou štruktúrou. Ich rozsah pôsobnosti zahŕňa väčšinu typických funkcií správy vecí verejných vrátane: regionálnych ciest a verejnej dopravy; stredoškolského, odborného a učňovského vzdelávania; územného plánovania a regionálneho hospodárskeho rozvoja; sociálneho zabezpečenia; účasti na civilnej obrane; zdravotníctve; kultúre vo forme regionálnych divadiel, knižníc, múzeí, galérií a kultúrnych centier; ako aj regionálne plánovanie a rozvoj cestovného ruchu.

Jednou z úloh samosprávnych krajov je čerpanie verejných prostriedkov na projekty regionálneho rozvoja. Údaje a najmä geopriestorové informácie zohrávajú v tomto prípade významnú úlohu. Bez podrobných informácií o svojom území má kraj málo podkladov pre rozhodovanie a často sa musí spoliehať na drahé štúdie alebo nemá k dispozícii žiadne informácie. Je to aj otázka transparentnosti a spolupráce s ostatnými zainteresovanými stranami a občanmi.

Pri navrhovaní Iniciatívy pre dobiehajúce regióny (CURI) sme identifikovali nedostatok údajov, najmä geopriestorových informácií ako kľúčový prvok, ktorý brzdí schopnosť PSK lepšie podporovať regionálny rozvoj. Rozhodnutím o priamom riešení tejto otázky sa PSK stal prvým regionálnym orgánom, ktorý zriadil a spravoval svoju vlastnú infraštruktúru priestorových informácií v krajine v súlade s národnými a európskymi štandardmi geopriestorových a otvorených údajov.

AKO?

Zriadenie a zabezpečenie využívania infraštruktúry geopriestorových informácií (SDI) je o nasadení potrebných digitálnych platforiem, štandardov a procesov. Vyžaduje si to tiež správne inštitucionálne usporiadanie, schopnosť spolupracovať s poskytovateľmi údajov a partnermi a strategicky konať s cieľom podporiť dopyt a využívanie geopriestorových informácií. Berúc do úvahy tieto rôzne prvky, tím Svetovej banky ponúkol svoju podporu pri budovaní tak prostredia, ktoré je potrebné, ako aj potrebnej digitálnej infraštruktúry, ktorá by bola základom SDI.

Tím Svetovej banky navrhol riešenie a svoj príspevok k týmto rôznym aspektom projektu v koherentnom slede: (i) poskytoval nepretržitú podporu novozaloženému Oddeleniu PI, vrátane usmernení o projektovom riadení, poskytovaní technického školenia a workshopov, zapojenia externých zainteresovaných strán na budovanie partnerstiev, pomoci pri nábore nových zamestnancov,

ako aj pomoci pri vykonávaní inventára údajov; (ii) uskutočnil posúdenie pripravenosti, pričom sa zameril na vytvorenie podporného prostredia (právny a inštitucionálny rámec a kapacity), ale aj na technické aspekty projektu, ako je napríklad GIS a IT softvér, a na už existujúce normy a postupy; (iii) tím Svetovej banky tiež prispel k nasadeniu geoportálu, vrátane nastavenia servera a inštalácie a prispôsobenia softvéru, pričom zabezpečil intenzívne zapojenie Oddelenia P1 do týchto krokov; (iv) napokon banka ponúkla podporu pri identifikácii a vývoji aplikácií webových máp s cieľom demonštrovať vplyv SDI a podporiť jeho využívanie.

Nakoniec, po dohode s PSK a uplatnení kľúčových princípov pre otvorené dáta a tzv. open source, sa implementácia SDI uskutočnila tak, aby sa maximalizoval jej vplyv a šanca na dlhodobý úspech. Tím uprednostnil softvér s otvoreným zdrojovým kódom (OSS) alebo tzv. open source softvér, čo je typ softvéru, v ktorom je zdrojový kód vydávaný na základe licencie, ktorá poskytuje komukoľvek právo prezerať, meniť, kopírovať alebo distribuovať zdrojový kód komukoľvek inému a na akýkoľvek účel. Po druhé, v súlade s národnou politikou sa PSK rozhodol, aby otvorené údaje fungovali na defaultnom—štandardnom princípe pre súbory údajov uvoľnené pre geoportál. Otvorené dáta sú údaje, ktoré môže použiť ktokoľvek a na akýkoľvek účel. To znamená, že sú technicky otvorené (dostupné on-line v otvorenom, strojovo čitateľnom formáte), sú otvorené legálne (otvorená licencia) a poskytované bezplatne. Ďalším dôležitým rozhodnutím PSK bolo zmeniť iniciatívu na širšie partnerstvo pre tento región, čo umožní zapojenie ostatných zainteresovaných strán.

ČO?

Tím Svetovej banky podporil PSK pri zriaďovaní nového tímu GIS v rámci inštitúcie, poskytoval vzorové referencie, usmernenia v oblasti požadovaných zručností a praxe a sprevádzal PSK pri integrácii nového tímu GIS do existujúcich útvarov IT a informačných systémov (IS), z ktorých sa sformoval nový Odbor informačných a komunikačných technológií.

V spolupráci s GeoBretagne a s podporou programu Európskej komisie TAIEX tím banky usporiadal študijnú návštevu infraštruktúry priestorových informácií regiónu Bretagne vo Francúzsku. Primárnym cieľom tejto študijnej návštevy bolo, aby sa PSK poučil zo skúseností z GeoBretagne pri budovaní a koordinácii regionálnej infraštruktúry priestorových informácií v kontexte rámca Európskej únie pre oblasť priestorových informácií a prístup k informáciám verejného sektora.

Tím Svetovej banky poskytoval podporu pri budovaní kapacít na integráciu dát aj tým, že zorganizoval celodenné sprinty s tímom PSK, kde účastníci koordinovali prácu pomocou on-line nástrojov. Sprint môžeme definovať ako časovo obmedzené obdobie vývoja zamerané na daný zoznam cieľov, kde je nevyhnutné zameranie pozornosti a spolupráca.

Tím banky podporil podpísanie partnerskej dohody medzi PSK a Prešovskou univerzitou (bola podpísaná a vstúpila do platnosti 22. januára 2019) a prípravu multilaterálnej dohody alebo charty, do ktorej sa môžu zapojiť aj ďalšie zainteresované strany, ako napríklad mesto Prešov. Nakoniec tím Svetovej banky prispel k zriaďovaniu a zavádzaniu geoportálu a hostiteľského prostredia. Taktiež pomohol PSK pri nasadzovaní webových mapových aplikácií v troch oblastiach (demografia, trh práce a správa majetku).

POHĽAD DO BUDÚCNOSTI

Tento jednoročný projekt pomohol vybudovať základ pre regionálnu infraštruktúru geopriestorových informácií pre Prešovský samosprávny kraj. Na to, aby sa táto iniciatíva stala katalyzátorom rozvoja regiónu, však treba ešte veľa práce. Cesta vpred je relatívne jasná a môže zahŕňať: (i) posilnenie Oddelenia PI na PSK a jeho partnerstiev; (ii) pokračovanie v integrácii údajov na geoportáli; (iii) zabezpečenie preberania platformy prostredníctvom dátových aktivít v prioritných oblastiach. Dátové aktivity sú služby, ktoré Oddelenie PI poskytuje iným oddeleniam alebo odborom PSK, alebo priamo občanom. Môže to byť čokoľvek, od zberu dát, analýzu dát a aplikáciu webových máp až po komunikačný materiál.

3.2.

**PODPORA ROZVOJA
ENDOGENNEHO
POTENCIÁLU PREŠOVSKÉHO
KRAJA V OBLASTI
CESTOVNÉHO RUCHU
A REGIONÁLNEHO ROZVOJA**

PREHĽAD VÝSLEDKOV

Celkovým cieľom komponentu 4 bolo identifikovať na mieru šité investície a odporúčania pre štrukturálne reformy s cieľom zvýšiť hospodársku konkurencieschopnosť regiónu v oblasti regionálneho rozvoja regiónu a cestovného ruchu. Aktivity v rámci komponentu boli rozdelené do dvoch úrovní, z ktorých vyplynuli dva zodpovedajúce výstupy.

Výstup č. 1 zahŕňal komplexnú inštitucionálnu analýzu a štrukturálne odporúčania na zlepšenie systému riadenia destinácií v Prešovskom kraji tak, aby mohol konkurencieschopným spôsobom uspokojiť požiadavky súčasných a budúcich návštevníkov. Výstup č. 2 na základe toho určil konkrétne opatrenia na to, ako je možné posilniť miestne produkty cestovného ruchu a marketing destinácií pre Národný park Poloniny a okres Snina, s cieľom podporiť miestny a regionálny hospodársky rast. Identifikovali sme aj prepojenia na možné štrukturálne vnútroštátne zdroje financovania. Dva analytické výstupy spoločne navrhli 17 realizovateľných odporúčaní a odporúčaných investícií.

Okrem špecifických odporúčaní z výstupov, všadeprítomným zistením z celej analytickej práce a návštev v teréne bolo, že skôr, ako dôjde k zlepšovaniu špecifických miestnych produktov a služieb cestovného ruchu, bude potrebné výrazne posilniť investície a zlepšiť základnú infraštruktúru. Skvalitnenie ciest, zabezpečenie zásobovania pitnou vodou a systémov na čistenie a odvádzanie odpadových vôd, ktoré slúžia obyvateľom v Národnom parku Poloniny a okolitých obciach sú oblasti, kde je najviac potrebné dobudovať a zmodernizovať infraštruktúru.

Prvé kroky smerujúce k uskutočneniu niektorých navrhovaných odporúčaní sú už v procese implementácie pod taktovkou Odboru regionálneho rozvoja PRK. V súvislosti s výstupom 1, boli s technickou pomocou Svetovej banky vypracované podmienky pre proces verejného obstarávania, v rámci ktorého sa zazmluvnila poradenská spoločnosť na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti nájdenia alternatívnych riešení zdrojov pitnej vody v Národnom parku Poloniny a okolí. Proces verejného obstarávania sa ukončil do mája 2019 a bola podpísaná zmluva s poradenskou spoločnosťou. Očakáva sa, že výsledky štúdie uskutočniteľnosti budú predložené v polovici jesene 2019.

V súvislosti s výstupom č. 2 sa Svetová banka v spolupráci so Správou národného parku Poloniny, Odborom regionálneho rozvoja PRK a miestnymi komunitami nachádza v počiatočnom štádiu návrhu „Turistického chodníka Poloniny“, ktorý je založený na medzinárodných osvedčených postupoch. Na tento účel, i) sa mapuje vytýčenie potenciálnej trasy; ii) najímajú sa miestni odborníci, aby chodník otestovali peši, na bicykli a na koni; a iii) vedie sa dialóg s miestnymi komunitami s cieľom identifikovať potenciálne investície do infraštruktúry cestovného ruchu, ktoré by z „Turistického chodníka Poloniny“ urobili turisticky atraktívnu destináciu.

Ďalšie navrhované odporúčania sa riešia postupne, pretože sa zistilo, že financovanie v rámci existujúcej národnej fiškálnej štruktúry a zložitých postupov bude náročnejšie, než sa pôvodne predpokladalo. S cieľom zabezpečiť udržateľnosť odporúčaní v rámci pokračovania iniciatívy CUR1 II bude preto prioritou PRK, s pomocou Svetovej banky, zabezpečenie potrebného financovania.

PREČO?

Hospodársky vplyv cestovného ruchu na národný HDP a ekonomiku ako i trvalo udržateľný miestny hospodársky rast je už v Prešovskom kraji prítomný. Geografická poloha Prešovského kraja na hranici s Poľskom a Ukrajinou, ako i jeho bohaté kultúrne a prírodné dedičstvo, predstavujú vysoký potenciál cestovného ruchu. Prešovský kraj je domovom piatich národných parkov, 180 chránených krajinných oblastí, nedotknutých prírodných rezervácií a mnohých geotermálnych prameňov. Národný park Poloniny a Vihorlatské vrchy, ktoré sú atraktívnou turistickou destináciou, patria k najstarším prírodným rezerváciám na svete s rozlohou 165 000 hektárov a rozprestierajú sa na území Slovenskej republiky, Poľska a Ukrajiny. Kultúrne dedičstvo kraja má 4 059 registrovaných kultúrnych pamiatok, vrátane hradov, archeologických nálezísk, vojenských pamätníkov, židovských cintorínov, unikátnych drevených kostolíkov a prírodných skanzenov ľudovej architektúry a umenia.

Štatisticky sú však okres Snina a Národný park Poloniny najmenej navštevovanými a najmenej rozvinutými oblasťami Prešovského kraja a východného Slovenska. Podľa miestnych zainteresovaných strán sú možnosti ďalšieho rozvoja cestovného ruchu a s ním súvisiacich investícií v okrese obmedzené. S ohľadom na vysoký potenciál cestovného ruchu, ktorý však zatiaľ významnejšie nepripieva k ekonomike Prešovského kraja, sme sa v komponente 4 rozhodli zistiť, aké faktory bránia rastu ekonomických príležitostí v okrese Snina. Tieto boli rozdelené do dvoch úrovní zisťovania:

- Úroveň 1 (Výstup č. 1) sa zamerával na štrukturálne, inštitucionálne a prevádzkové kapacity systému riadenia destinácií (SRD) v Prešovskom kraji ako celku; najmä na dôkladné zhodnotenie činnosti turistických informačných kancelárií (TIK) a oblastných organizácií cestovného ruchu (OOCR); a
- Úroveň 2 (Výstup č. 2) skúmal stav turistickej infraštruktúry v okrese Snina, existujúce a potenciálne produkty cestovného ruchu a efektívnosť marketingu miestnych destinácií.

AKO?

V oboch úrovniach analytického prieskumu sme uplatnili prístup zmiešaných metód, rozsiahlu prácu v teréne v kombinácii s ad-hoc prieskumami. Najprv bola vykonaná analýza Výstupu č. 1, t.j. systému riadenia destinácií, turistických informačných centier a organizácií cestovného ruchu v Prešovskom kraji, ktorá prebehla v období od júna do decembra 2018, kým analytická práca týkajúca sa druhého výstupu prebiehala od decembra 2018 do apríla 2019.

Pred začiatkom kvantitatívneho a kvalitatívneho terénneho výskumu sa najprv uskutočnila komplexná revízia právnych predpisov, strategických dokumentov a oficiálnych štatistík. V súvislosti s Výstupom č. 1 bol v období jún—september 2018 spustený on-line prieskum založený na výkonnostných štandardoch Asociácie informačných centier Slovenska (AICES), ktoré platia pre turistické informačné kancelárie (TIK). Tento prieskum bol zameraný na všetkých 34 TIK v Prešovskom kraji, pričom odpovedalo 79% (26 TIK). Za účelom potvrdenia zistení prieskumu sa uskutočnili aj pološtruktúrované osobné rozhovory so zamestnancami vo všetkých skúmaných TIK.

Na základe rovnakej metodiky sa uskutočnilo zisťovanie a rozhovory so zamestnancami aj na úrovni ôsmich OOCR v rámci Prešovského kraja—v siedmich OOCR na okresnej úrovni a jednej KOOCR na regionálnej úrovni. Na znázornenie dynamického modelu finančných tokov a turistických údajov týkajúcich sa TIK a OOCR bol vyvinutý modelovací nástroj Vensim (slučkový diagram).

Zistenia vo Výstupe č. 2 vychádzali zo série terénnych návštev v Prešovskom kraji, v okrese Snina a Národnom parku Poloniny v priebehu septembra a októbra 2018, kedy tím uskutočnil individuálne stretnutia so všetkými 34 starostami okresu Snina a potom v marci 2019, kedy sa uskutočnili rozsiahle stretnutia s viac ako 18 zainteresovanými stranami verejného a súkromného sektora v oblasti cestovného ruchu. Rozhovory sa uskutočnili na individuálnej úrovni a vo fókusových

skupinách. V tandeme boli preskúmané viaceré stratégie, regionálne plány a podklady týkajúce sa cestovného ruchu a trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike, Prešovskom kraji, v okrese Snina a Národnom parku Poloniny, ako aj štatistiky cestovného ruchu a správy z národných a medzinárodných zdrojov.

PONAUCENIA

Hoci sa tím na začiatku svojho prieskumu zamerl na otázky súvisiace s odvetvím cestovného ruchu, postupne sa získané odpovede začali prepájať so širšími strategickými regionálnymi, ako aj sektorovými aspektmi rozvoja. Tieto môžeme zoskupiť do štyroch úrovní.

Prvé ponaučenie pripúšťa, že strategická hraničná poloha PSK a jeho jedinečné prírodné a kultúrne dedičstvo mu dáva značný potenciál stať sa turisticky obľúbenou destináciou. Samotná atraktívna lokalita však nestačí na pritiahnutie kritického množstva turistov potrebných na stimulovanie hospodárskeho rastu. Slabé základné služby, nedostatočná infraštruktúra—cesty, dopravná konektivita, zásobovanie vodou a čistenie a odvádzanie odpadových vôd—sú hlavnými prekážkami, ktoré bránia tomu, aby okres Snina uvoľnil svoj potenciál cestovného ruchu. Na odstránenie tohto úzkeho miesta sa regionálne a vnútroštátne orgány budú musieť zaviazat' k viacerým štrukturálnym investíciám.

Druhé ponaučenie v súvislosti s regionálnym systémom riadenia destinácií je:

- Vzhľadom na vážnu inštitucionálnu fragmentáciu, minimálnu koordináciu a malé operačné prepojenie medzi turistickými informačnými kancelármi a OOCR v regióne sa odporúča, aby boli všetky integrované a konsolidované do jedinej konkurenčnej Regionálnej organizácie cestovného ruchu.
- Prepojenie medzi produktmi cestovného ruchu a destináciami v rámci regiónu sa môže výrazne rozšíriť.
- Treba naďalej rozvíjať stimuláciu inovácií, intenzívnejší marketing a väčší podiel služieb cestovného ruchu, ktoré generujú tržby.
- Je potrebné prijať preukázateľný prístup k strategickému plánovaniu a prieskumu trhu prostredníctvom systematického, lepšie rozčleneného zberu a využívania údajov.
- Je potrebné skoncipovať uskutočniteľnú regionálnu stratégiu pre rozvoj cestovného ruchu.

Na uvoľnenie endogénneho turistického potenciálu Národného parku Poloniny a okresu Snina prostredníctvom vývoja produktov cestovného ruchu a marketingu destinácií sme identifikovali nasledovné:

- Je potrebné inštitucionalizovať pravidelný proces stretávania sa miestnych zainteresovaných strán s cieľom dosiahnuť konsenzus v otázkach a riešeniach rozvoja cestovného ruchu.
- Je potrebné vypracovať a implementovať plán a pozvať prevádzkovateľov a médiá z cieľových trhov, aby lepšie pochopili a zažili, ktoré z potrieb národného parku a okresu treba rozvíjať a implementovať, pričom sa zlepši podpora verejných aktív cestovného ruchu a súvisiacich služieb.
- Na budovanie kapacít, na zabezpečenie konkurencieschopnosti poskytovaných služieb cestovného ruchu, by bol veľmi prospešný vzdelávací program „Cestovný ruch 101“, určený pre zamestnancov verejnej správy a dodávateľov služieb zo súkromného sektora cestovného ruchu.
- V súvislosti s vyššie uvedeným sa dôrazne odporúča vytvorenie a implementácia plánu, ktorý umožní miestnym zainteresovaným stranám zamerať sa na cieľové produkty a vykonávať systematický marketing zameraný na špecifické segmenty trhu.

V súvislosti s potrebnými identifikovanými investíciami navrhujeme nasledovné:

- Vybudovanie turistického chodníka v Národnom parku Poloniny, ktorý spája existujúce obce, cyklotrasy, turistiku a jazdecké trasy ako miestny a regionálny produkt cestovného ruchu.
- Pokračovať v ochrane, rozvoji a propagácii kultúrneho dedičstva a služieb.
- Chrániť, rozvíjať a propagovať prírodné dedičstvo a ekoturizmus.
- Je potrebné posilniť fyzickú obnovu a bezpečnosť verejných priestranstiev.

Posledný (ale nie posledný rade) súbor pripomienok sa týka prístupu k financovaniu. Ukázalo sa, že vnútroregionálne investície na rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu v PSK sú vysoko asymetrické. Severozápadná oblasť regiónu, kde sa nachádzajú malebné Vysoké Tatry, má zavedenú turistickú klientelu, vysoké tržby, sofistikovaný marketing a dobre udržiavanú infraštruktúru, ktorá priťahuje dostatočný objem verejných a súkromných investícií. Menej rozvinuté východoslovenské okresy, vrátane Sniny, sú vo všetkých uvedených oblastiach nedostatočne financované a zaostávajú za Tatrami. Aj nedostatočne rozvinutá infraštruktúra v okrese Snina je dôsledkom takýchto nerovností a je potrebné ju riešiť.

Na tento účel je však potrebné najprv výrazne zjednodušiť vnútroštátne systémy a postupy prideľovania štrukturálnych fondov EÚ regionálnym a subregionálnym projektom v oblasti cestovného ruchu, ktoré musia byť prispôsobené pre žiadateľov. Bolo zistené, že ročné rozpočty, administratívne a ľudské zdroje, ktoré majú starostovia a PSK v súčasnosti k dispozícii, sotva stačia na to, aby mohli predkladať riadne a kvalitne pripravené projekty na administratívne náročné výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratné finančné príspevky. Ak sa majú finančné prostriedky EÚ účinne a spravodlivo vyplácať na regionálnej úrovni, vnútroštátne orgány musia urýchlene riešiť toto štrukturálne obmedzenie.

REFERENCIE

1. Open Data Portal pre EŠIF:
<https://cohesiondata.ec.europa.eu/>
2. Objemový index HDP na obyvateľa v štandardoch kúpnej sily (PPS) je vyjadrený vo vzťahu k priemeru Európskej únie (EÚ-28) stanovenému na 100.
3. Európska komisia (2017): Konkurencieschopnosť v nízkoprijímových regiónoch so spomaleným rastom—Správa o zaostávajúcich regiónoch. SWD (2017) 132 final. K dispozícii na: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2017/competitiveness-in-low-income-and-low-growth-regions-the-lagging-regions-report
4. World Bank (2019): Prešov region: Key development dynamics. K dispozícii na: <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/kompetencie-psk/regionalny-rozvoj/catching-up/>
5. World Bank. 2012. Golden Growth: Restoring the lustre of the European development model.
6. European Commission, 2018: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-slovakia-en.pdf>
7. Viac informácií o implementácii CUR1 v Slovenskej republike možno nájsť na webovej stránke PSK: <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/kompetencie-psk/regionalny-rozvoj/catching-up/>.
8. Viac informácií je k dispozícii na:
<https://www.nro.vicempremier.gov.sk/support-of-least-developed-districts/index.html>.
9. World Bank, 2018: Rethinking Lagging Regions. Using Cohesion Policy to deliver on the potential of Europe's regions. Available at: <http://pubdocs.worldbank.org/en/739811525697535701/RLR-FULL-online-2018-05-01.pdf>
10. Vláda Slovenskej republiky schválila zákon č. 4/2019, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2014 Z.z. o energetickej efektívnosti.
11. Eurostat poskytuje dodatočné metodické usmernenie o účtovných pravidlách pre štatistiku postupu pri nadmernom deficite a dopĺňaní alebo interpretácii všeobecných pravidiel ESA 2010 zo strany štatistiky verejných financií (GFS). Usmernenia sú uverejnené po konzultáciách s členskými štátmi EÚ a zodpovedá za ne Eurostat. V máji 2018 bol uverejnený dokument „Sprievodca štatistickým spracovaním zmlúv o energetickej efektívnosti“. Viac informácií nájdete na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/8885635/guide_to_statistical_treatment_of_epcs_en.pdf/f74b474b-8778-41a9-9978-8f4fe8548ab1.
12. Administratívne budovy miest a obcí nie sú majetkom PSK. Základné, stredné školy a ostatné verejné budovy, ktorých majiteľom sú mestá a obce, nie sú v tabuľke zahrnuté.

